38

Colecția POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

VICTOR EFTIMIU

Pe urmele ZIMBRULUI

**

EDITATĂ DE REVISTA ȘTIINȚĂ ȘI TEHNICĂ

VICTOR EFTIMIU

PE URMELE ZIMBRULUI

*** ***

Colecţia "Povestiri Ştiinţifico-Fantastice"

38

(Continuare din numărul trecut)

Bălţi şi băltoace acoperite cu lâna broaştei, în care se scăldau, în ultimele raze ale unui septembrie călduros, bivoli negri şi copii borţoşi, cu picioarele ca nişte beţe şi cu gâtul subţire, că te mirai cum de poate purta gâtul acesta firav un cap atât de mare şi de colţuros.

Şatre de ţigani şi ţigani fără şatră se amestecau cu ţăranii şi mahalagiii. Babe cocoşate şi fete ofticoase întindeau mâna pe la uşile mustăriilor, înconjurate de stuf verde. Roiuri de muşte, îmbătate da dulceaţa vinului, zbârnâiau, într-o ceaţă neagră, pe pămătufurile papurei. Mirosea a mititei fripţi şi a coji de struguri tescuiţi, aruncate pe gunoaie, dospind în soare, în jurul acelor mustării. Câte un hoit de cal sau de pisică putrezea alături şi nu-l ridica nimeni cu zilele şi cu săptămânile.

– N-aş fi crezut posibilă asemenea mizerie! exclamă, aproape într-un suspin, călătorul francez, care abia acum realiza cele citite în cărţile voiajorilor apuseni despre Moldo-Valahia.

– Mă mir că s-au scris lucrurile acestea, fiindcă, de obicei, străinilor nu li se arată decât belşugul ospitalităţii noastre. Tot ce este dincolo de zidurile conacelor boiereşti i se ascunde. Străinul trebuia să vadă numai ceea ce trebuie văzut, ceea ce slujeşte bunului renume al hospodarilor, al marilor dregători.

Cel care vorbise aşa era Gulian Pantazi, flăcăiandrul inimos, înfocat revoluţionar, pe care Gaston Parrocel îl cunoscuse în diligenţa de la Sibiu şi care-i servea acum drept ghid. Fecior de oameni înstăriţi, Gulian Pantazi, ca mulţi compatrioţi ai săi studenţi la Paris, făcea parte din acei tineri despre care Stanislas Bellanger scrisese:

„Va veni o zi când moldo-valahii aceştia vor dovedi Europei că nu s-au dus în metropola lumii civilizate

numai ca să studieze «Jurnalul modelor»”.

Vorbind la perfecţie limba franceză, în curent cu ideologia noii generaţii a Parisului, Gulian Pantazi era înflăcărat de ideea unei răsturnări, a unei schimbări totale.

– Revoluţiile dumneavoastră, spunea el francezului, oricât ar părea de zguduitoare, oricât au influenţat celelalte naţiuni, au fost la suprafaţă… Dacă o mare parte a poporului francez a suferit, în anumite momente şi în anumite regiuni, de foamete, restul, de secole întregi, a trăit omeneşte, în case de piatră, mâncând pâine de grâu şi găina fiartă pe care Henric al IV-lea o visa pentru toţi supuşii săi. La noi nu s-a încumetat nimeni nici măcar să viseze o mai bună orânduire a vieţii mulţimilor. Colibe acoperite cu stuf. Bordeie subterane, mămăligă râncedă, – iată cu ce va ales tiranul din bogăţiile fără de pereche ale acestor binecuvântate pământuri. Revoluţia la noi trebuie să fie totală! Să cutremure din temelii întregul aşezământ al ţării. Cu jumătăţi de măsură nu se va putea realiza nimic!…

Ascultând pe Gulian Pantazi, Gaston Parrocel îşi amintea frânturi din epistolele unchiului său, Henri, care-i vorbea la fel despre stările din Moldo Valahia.

Revoluţia totală! Cine o va face? Cu ajutorul cui? Cine va apuca taurul de coarne cine va pune mâna în gâtul strigoiului care sugea vlaga unui întreg norod? Cine va da cu vampirul de pământ. Eliberând acest nefericit norod, dându-i o haină în loc de o zdreanţă, o mângâiere în loc de bice, un cuvânt bun în loc de sudălmi?!

Printr-o stranie asociaţie de idei, Gaston Parrocel se gândea la cei doi vlăjgani din casa în formă de stup, baia din uliţa Lipscanilor. Îi vedea cum îl înşfacă. Îl despoaie, pun stăpânire pe el şi fără voia lui, spre binele lui, î1 poartă prin încăperi pline de aburi fierbinţi îl culcă pe mese de piatră, îl sucesc, îl răsucesc, îi întind mădularele îi frământă muşchii, fac oasele să-i trosnească, şira

spinării gata să se frângă, ca să-l ungă apoi cu clăbuci din săpun de trandafiri, să-l parfumeze cu mirodenii alinătoare, să-l usuce cu cearşafuri calde, să-i dea dulceaţă de coacăze, apa rece şi ciubuc şi să-l adoarmă în somn de prunc scăldat.

Nu trebuia oare procedat la fel şi cu acest biet popor moldo-valah?

Avea nevoie, norodul acesta, de câţiva oameni hotărâţi, puternici, care să-l scoată din vechea lui toropeală, să-l frământe ca pe un aluat, să-i dezmorţească oasele, să-i limpezească mintea, să scoată din el toate otrăvurile adunate-n sânge de atât amar de vreme.

Putea-vor românii sa facă toate acestea singuri?

Dar celelalte popoare europene, toate la un loc, putea-vor să scuture jugul tiraniei, nedreptăţile de tot soiul, inegalitatea socială, aburul celor atotputernici, corupţia, egoismul claselor conducătoare?

În vreme ce tinărul Parrocel era frământat de asemenea generoase gânduri, unchiul său avea cu totul alte preocupări. Se luptase destul cu viaţa. Îşi crezuse datoria împlinită, asigurându-şi bătrâneţile.

Acum se gândea cum să asigure viitorul nepotului său. Cum să-l facă mai plăcut boierilor Roseteşti, ca să-l adopte ca pe un membru al familiei şi ca viitor moştenitor al averii lor imense.

Îmbătat, întraripat de propriul său vis, Henri Parrocel vedea, în mintea lui, tânăra pereche: mirele înalt şi zvelt, cu ochii albaştri-verzi, alături de duduiţa Maria Rosetti, aproape tot cât el de înaltă, măcar că n-avea decât şaptesprezece anişori. Cu mijlocul subţire, mai subţire decât al logodnicului, cu sânul învoit, cu mâinile albe, cu degete lungi şi rotunde ca ale vestitei Monalisa, cu păr negru împărţit pe frunte, cu fruntea netedă şi ochii negri, mari, prelungiţi ca migdala sub sprâncenele frumos arcuite – scris de cărbune pe albul pieliţei de trandafir –,

domnişoara Muşa ar fi strălucit în cel mai strălucit palat al Parisului, ar fi fost înconjurată de droaia admiratorilor, neobişnuiţi cu asemenea splendoare orientală.

Pentru duduiţa Muşa, nu numai pentru boierul şi stăpânul său. bătea guvernorul dughenile marelui târg de reşedinţă, să-i cumpere tot felul de mătăsuri, conduri, mirodenii, pene, podoabe de tot felul venite, mai uşor la Bucureşti decât în Iaşi, de la Paris şi de la Viena, de la Veneţia, Stambul şi Braşov. Numele acestor târguieli erau amestecate ca şi marfa. Nume turceşti, nemţeşti, italieneşti, franţuzeşti – cum erau toate amestecate în acea vreme, când influenţele Orientului începeau să descrească şi să crească cele din Soare-apune.

Pe lângă veşmintele moderne, pe care urma să le aducă seniorului, administratorul-preceptor era însărcinat să care la Drăgoşeşti cufere întregi de cumpărături pentru răsfăţata măriei sale odrasle.

Urmaş al domnitorului Antonie Rusei, Arkip Rosetti, ca orice om născut înainte de 1800, se despărţea cu greu de portul turcesc al boierilor de odinioară.

Dar n-avea încotro. Trebuia să meargă şi el cu vremea, să se modernizeze. Se dezbărase, încetul cu încetul, de brâiele, işlicele şi antiriile din vechime şi acum voia să se îmbrace europeneşte, să rămâie bărbat în floare, nu edec rămas din anii vechi.

Îşi va păstra numai barba, frumoasa lui barbă, care fusese în întregime neagră, în tinereţe, iar acum era cutreierată de fire lungi, albe.

Dar nu fir alb lângă fir negru, nu obişnuita încărunţeală, smocuri întregi albe, râurând prin negrul mustăţii şi al bărbii, de parcă n-ar fi fost lăsate aşa de la Dumnezeu, ci potrivite de mână omenească. De vreo zece ani, din pricina acestei împletiri de şuviţe albe şi negre, Arkip Rosetti fusese poreclit Barbă Amestecată.

Semenii săi de la Iaşi nu-l vedeau cu ochi buni. Întrucât fusese scos de la vistieria ţării de către Mihai Sturdza, iar

omul înlăturat de la măriri, mai ales dacă e mândru, dispreţuitor al celorlalţi, falnic de obârşiile lui voievodale şi bogat ca un maharajah, nu se bucură de preţuirea ce i se cuvine. Când se va ridica iarăşi în ranguri, îl vor înconjura cu plecăciuni şi linguşiri. Deocamdată, huzurească-n pace pe cele douăzeci şi opt de moşii ale dumisale, în castelul de la Drăgoşeşti, vechi de două sute de ani, înainte de domnia lui Antonie! Râvnească în pace la tronul răzbunicului său, că nu înfăţişa nici o primejdie pentru Mihai Vodă Sturdza! Iar dacă se va întâmpla niscaiva schimbare, nu pe ursul de la Drăgoşeşti, nu pe Barbă Amestecată, îl vor pofti pe scaunul lui Ştefan cel Mare! Erau atâţia la rând!

Musiu Henri Parrocel bătea prăvăliile Bucureştilor, în căutarea a tot felul de mătăsuri, blănuri, pene, şiraguri de chihlimbar, rufărie, şaluri, catifele, conduri şi giuvaeruri, spre desfătarea castelanei de la Drăgoşeşti.

Ce împletituri de lână şi de borangic, ce şaluri, ce rufării, ce mătăsuri, ce catifele aduseseră negustorii!

Ia să cercetăm lista şi să vedem cam ce trebuia să ducă dumnealui, musiu Henri, în cuferele hărăzite domniţei?!

Cititorul de astăzi nu va înţelege toate aceste cuvinte franţuzeşti şi turceşti, ba nemţeşti şi italieneşti, potrivite pe grai românesc. Noi însă le vom scrie aşa cum le-am aflat pe lista adusă de la Drăgoşeşti, precum şi în foaia de zestre a Sultanei Gălăşescu, ce se însoţise cu haiducul pocăit Iancu Jianu, precum şi în alte hrisoave închinate cochetăriei cucoanelor şi cuconiţelor din acea vreme.

1. Stofă camelot turcesc, fermenele, melotele şi feregele.
2. Salenti de lemn, ca să-şi ferească pantofii când umblă prin casă.
3. Scurteica de pambriu galben, cu samur muscălesc.
4. Rochii de croaze.

5. Rochie de rips.
6. Bereton polonez.
7. Fişiu franţuzesc, spre a se înlocui paceaua de samur.
8. Botine, spre a se înlocui cipicii turceşti.
9. Scurteică de pambriu cu cacom.
10. Rochie albă cu vapeluri.
11. Rochie neagră de Florenţa.
12. Rochie albă de percal cu vapeluri şi rochie albă sadea.
13. Capot de bazea, cu vapeluri.
14. Trei duzine de batiste şi o duzină de fete de perină, de batiste fino.
15. O duzină de şimizeturi cu horbote şi o duzină de mangeturi,
16. O boiama cicudie, cu bibiluri de sârmă, alta verde cu huşiimuri, alta samanie, alta stacojie, alta ghiurghiulie, alta liliachie.
17. Şase perechi de mănuşi.
18 Şase piepteni de coadă.
19. Două duzine de ciorapi de mătase.
20. Şase corseturi.
21. Două inele de aur cu rubin şi antică.
22 Două duzine de ciorapi de tiriplic.
23. Trei perechi de calţodete
24. O giubeluţă de belacoasă[1]

Precum se vede, o garderobă întreagă din care Henri Parrocel, sfătuit de nepotul său, nu urma să aleagă decât ceea ce se putea purta şi prin 1847: moda pariziană era cu totul alta. La Bucureşti şi la Iaşi, veşmintele bărbaţilor şi toaletele cucoanelor erau cu zece douăzeci de ani în urmă, iar domnişoara Muşa nu mai putea să se împopoţoneze cu rochiile şi podoabele bunicelor.

De altfel, lista acestor cumpărături i-o dăduse copilei o

1 Belacoasă – belle chose, bella cosa

mătuşă a ei, dinspre mamă, o Roznoveancă ce fusese nurlie la vremea ei şi vestită pentru minunile ce le păstra în scrinuri şi dulapuri, unele cumpărate de dumneaei, altele moştenite. Marghioala Roznovan îşi închipuia că vremea s-a oprit pe loc şi voia să-şi îmbrace nepoţica la fel cum se purtau dumnealor cu treizeci de ani în urmă.

După ce vizitară toate prăvăliile, croitoresele şi negustorii de giuvaeruri, după ce aleseră ce trebuiau s-aleagă, unchiul şi nepotul mai cumpărară trei carabine de vânătoare, proaspăt sosite de la ţara nemţească, şi se pregătiră de drum. Închiriară o diligentă cu şase cai, numai pentru ei, o încărcară cu geamantane şi cufere, îşi pregătiră paşapoartele şi pe la mijlocul unui octombrie uscat, călduţ, o luară pe drumul Colentinei, spre Afumaţi, spre Şindriliţa, spre Urziceni, ca s-ajungă Milcovul şi să urce către Iaşi.

– Ard de nerăbdare, unchiule, să dau cu ochii de zimbrii dumitale vestiţi! se bucura Gaston, în care se trezea patima vânatului

"Zimbrul ca zimbrul, zise unchiul, în sinea lui, surâzând. Dar dacă eşti băiat deştept, ai să vânezi cea mai frumoasă căprioară din Moldova!"

CAPITOLUL V

În zorii unei frumoase zile din a doua jumătate a lui octombrie 1847, un poştalion cu şase cai, tocmit numai pentru ei doi şi cuprinzând o bogată încărcătură de cufere, lăzi şi geamantane, cu vestitul surugiu Năstase pe capră şi, alături de el, ajutorul său Vanghele, un fel de arnăut-pandur, om de credinţă, cu flinta pe umăr, cu două pistoale în brâu şi cu un iatagan mare la cingătoare, un poştalion cu şase cai ieşi pe bariera dinspre Colentina Bucureştilor, purtând spre Afumaţi, apoi spre Urziceni, apoi spre Milcov şi Moldova, în sus, pe

cei doi franţuzi numiţi Henri şi Gaston Parrocel, unchiul şi nepotul, care se duceau la Iaşi, apoi la Drăgoşeşti, unde se afla conacul boierului Arkip Rosetti, fost mare vistier pe vremea lui Iancu Sandu Sturdza, iar acum retras pe moşie, în mijlocul vivliilor rare şi al tablourilor de preţ ce-i împodobeau pereţii străvechiului castel.

În lumina caldă a soarelui ce răsărea şi începea să topească răcoarea dimineţii, un miros de primăvară se ridica din frunzele veştede pornite să putrezească, din iarba arsă a câmpiilor, din praful ce-l stârnea harabaua înşelătoare primăvară, aşa cum sunt multe pe câmpia Dunării, în cel mai frumos anotimp al ţării, luna lui octombrie, muiată în miere şi azur!

– Eu zic aşa, boierilor, să ţineţi carabina în braţe şi una să mi-o daţi mie s-o am la îndemână.

Această precauţie a surugiului puse pe gânduri perechea de călători.

– E vreo primejdie? întrebă Henri Parrocel, neliniştit.

Şi ochii îi căzură pe maldărul de bagaje, pe cuferele şi geamantanele care ascundeau atâtea bogăţii; veşmintele moderne comandate la Bucureşti pentru boierul din munţii Moldovei, garderoba somptuoasă a lui Gaston şi o parte din zestrea duduiţei Muşa.

– Asta mi-ar mai trebui! se gândea Henri Parrocel. Aduc pe băiat tocmai de la Paris ca să-l dau pe mâna hoţilor, pe barabanele moldo-valahe! O să ne apărăm bine câteşipatru şi nu le va fi uşor tâlharilor să ne răpună! Dar cred că primejdia aceasta ar putea fi o simplă născocire a unui surugiu prea zelos!

Nu ştia bietul unchi că nu va trece mult, şi tânărul parizian va cunoaşte plăcerea de a fi captivul unei cete de lotri, care nu glumeau cu prinşii lor!

Simplu, liniştit, ca şi cum ar fi fost vorba de un cârd de potârnichi sau de ivirea unui vânat mai mare, Năstase îi lămuri:

– Dacă s-o întâmpla să ne iasă-n cale niscaiva tâlhari,

să fim gata!

– Charmant! exclamă, pe limba lui, Henri Parrocel, adică "Nu se poate ceva mai plăcut!".

Şi se uita la spatele lat al arnăutului de pe capră, pandurul înarmat până-n dinţi, care, ca să-i păzească, ceruse până la Iaşi gajurile pe-o lună ale unui ambasador.

Fie că se temea într-adevăr, fie că voia să-şi dea importanţă, surugiul continua să întrevadă perspectiva unei întâlniri neprevăzute, nedorite.

– Dacă s-o intâmpla să ne iasă-n cale acei tâlhari, repetă el, dumneavoastră să n-o daţi pe româneşte, să vadă hoţii că sunteţi boieri străini şi să se teamă! Să vorbiţi numai nemţeşte!

– Atâta numai, zâmbi străinul cel mai vârstnic, atâta numai că noi nu vorbim nemţeşte, că suntem franţuzi!

– Tot aia! dădu din umeri Năstase Ce mi-e unul, ce mi-e altul!? Afară de-al nostru, noi nu desluşim decât graiul turcului. Alelante sunt nemţeşti toate. Ca şi portul. Portul ţării, portul şi limba păgânului, portul şi vorba neamţului.

Gaston asculta cu un viu interes această savantă discuţie, din care unchiul îi traducea frânturi;

– Pentru oamenii de pe aici, nu numai germanul, dar orice e european e „neamţ”, adică străin, de la cuvântul slavon nemeţ.

– Dar carabinele de ce ne-a spus să le avem la îndemână? întrebă Gaston, cam îngrijorat.

N-apucase bine celălalt să-i explice, că iar intră în vorbă Năstase:

– Şi cu vameşii tot nemţeşte să vorbiţi, ca să n-o lungească. Străinul are mai mare trecere decât ai noştri, fie ai noştri boieri cât de mari. Obiceiul pământului! Când or vedea că nu înţeleg ce spuneţi, vă dă drumul mai repede. E mai bine să-şi bată ei capul ca să-nţeleagă decât să vă turuie dumneavoastră gura de pomană!

– Ce spune surugiul, unchiule Henri?

– Moldo-valahii, fiind oameni ospitalieri, prieteni ai francezilor, nu trebuie să vorbim româneşte cu ei. În chipul acesta vom trece mai uşor frontiera.

– Ciudate obiceiuri! replică Gaston.

Şi porniră iar, în plesnetul de bice şi strigătele vizitiului, care îşi îndemna caii cu elegantele expresii numite „de surugiu”.

Soarele era în vârful cerului, în inima amiezii, când ajunseră la Urziceni. După un scurt popas la Balaci, se opriră la un han din marginea acelui târg de frunte al Ialomiţei, mâncară ochiuri româneşti cu mămăliguţă, o dropie întreagă friptă numai ei patru şi nişte struguri cu bobul galben şi mare cât oul de porumbel sălbatic, ba şi de bibilică, boabe grele, dulci ca mierea, pline de focul soarelui: erau vestiţii struguri de Rasciuk aduşi de peste Dunăre, în ajun, de un neguţător cuţovlah, cu a cărui căruţă încărcată cei doi călători se încrucişaseră dimineaţa ieşind din Afumaţi.

Gaston Parrocel nu văzuse niciodată ciorchini atât de mari. Boabe atât de grele, de culoarea aurului roşcat.

Vorbăreţul Năstase îi lămuri:

– Avurăm noroc că rumânul ăsta n-a luat-o pe drumul Călugărenilor şi a cotit-o pe-aici, de la Giurgiu. Sunt la Călugăreni nişte câini de vameşi căre-i iau omului jumătate din marfă. Alminterea nu vedeaţi şi nu gustaţi asemenea razachie, care o trimite paşa din Rusciuk sultanului. Aşa ceva nu se mai găseşte în toată împărăţia turcească!

Năstase, ca un surugiu de frunte ce era, se simţea dator să-şi arate cunoştinţele şi vorbea drumeţilor, explicându-le toate câte le ieşeau în cale: zborul ciorilor care duceau iarna în cârcă, al cui era conacul din zare, pe cine au ucis tâlharii la această răspântie, cui erau închinate acele cruci bătrâne de la marginea drumului, crucile de piatra înflorită cu litera slavonă, mâncată de ploi şi de praf, troiţele, hanurile, carele cu ulcele care

veneau din munţi, din susul Dâmboviţei, vitele la târg cu sutele, călugărul acesta care odihneşte în umbra unui salcâm pitic, fără umbră, şatra aceea de ţigani adunata în jurul unei fântâni cu găleata în văzduh, – toate îşi aveau povestea lor şi toate poveştile Năstase le ştia pe de rost. Că nu degeaba bătuse el de atâtea ori drumul dintre Bucureşti şi Iaşi.

Călătoria i se păru lui Henri Parrocel mai uşoară ca la venire. Nu erau nici ploi, nici zăduf, iar tovărăşia nepotului său, pe care priveliştile câmpiei, înfăţişarea satelor, surâsul prietenesc al oamenilor îl ţineau mereu treaz, mereu înviorat, această tovărăşie îi înfrumuseţa şi lui drumul. De n-ar fi fost neliniştea aceea care le tulbura bucuria călătoriei, teama de hoţi!

Nu erau prea grăbiţi s-ajungă. Toamna era caldă şi aurie. Asemenea drum nu se face în fiecare an. Oprindu-se din loc în loc, dormind prin câte un târg mai mare. Ajunseră pe o amiază luminoasă la hotarul Moldovei în trei zile, acest hotar, care pe vremea lui Ştefan cel Mare era mult mai sus, la Bacău şi la Bârlad, coborâse la Milcov în veacurile din urma. Sub ce domnitor? Hrisoavele nu pomeneau de această mărire a Moldovei în pofida Munteniei.

Henri şi Gaston Pariocel erau singurii călători care urmau să fie controlaţi în acea zi. Formalităţile ţineau, de obicei, câteva ore. Vameşii, odihniţi, aveau chef de vorbă. Prea multe prilejuri să vadă asemenea feţe simandicoase n-aveau şi-atunci îşi făceau de cap. Omul care păzeşte frontierele este funcţionarul cel mai neplăcut al unei ţări. E morocănos din fire, bănuitor, pus pe harţă, mai ales în părţile acestea ale lumii, unde stăpînirea turcească a ţinut atâtea veacuri, vameşii nu ştiu cum să se poarte mai aspru, cum să intimideze pe cel care trece hotarul, cum să-l sâcâie, cum să-l brutalizeze. Unii fiindcă aşa le e firea, alţii ca să te sperie şi ca să-ţi stoarcă bacşişuri cât mai grase. Poate şi unde

se strecoară mulţi răufăcători, spioni sau contrabandişti şi le fac neajunsuri.

Cetăţeanul paşnic trebuia să plătească toate aceste spaime, să treacă prin toate cele şapte iaduri.

Cerberii moldavi s-ar fi întins la vorbă dacă, urmând sfatul lui Năstase surugiul, Henri Parrocel n-ar fi făcut pe omul care nu ştie boabă românească

Surâdea cu amabilitate, desfăcea cuferele cu gesturi leale, îşi arăta hârtiile şi înţelegând prea bine, el făcea tocmai pe dos din ce i se cerea .Când un vameş îl invita să deschidă un geamantan el afirma, dând din cap, şi scotea din buzunar un portofel sau un briceag; iar când îl întreba de unde şi a procurat carabinele, dădea iar din cap afirmativ şi ridica din nou capacul unei lăzi, care abia fusese răscolită, şi vântura un papuc.

– Français! Bon passeport! repeta el, regăsind în acest joc amuzamentele omului de la sud vesel din fire şi înclinat spre farsă.

Şi-şi bătea actele cu palma.

– Moi français! Signor français şi arăta pe Gaston, care nu înţelegea mare lucru din jongleriile unchiului dar era amuzat. Abia îşi ţinea râsul şi se căznea să pară demn, chiar majestuos.

– Consul! Consul! se amestecă şi Năstase în vorbă, ca să ridice prestigiul franţuzului.

– Ia cată-ţi de treabă, omule! i-o tăie vameşul. Ce fel de consul e dumnealui, că are paşaport moldovenesc!

– Bon passeport! insista mereu, surâzător, Parrocel. Moi français… Signor français!

Iar Gaston începu şi el să vorbească în jargonul algerienilor, printre care trăise de-atâtea ori:

– Ti voir passeport. Moi partir… moi bon français… partir… adio! Şi arăta nordul, ca omul care vrea să-şi vadă de drum.

Până la urmă, dezarmaţi de lipsa de conversaţie a acelor doi "nemţi", plictisiţi de dialectul lor franco-

italiano-african, vameşii, învinşi, renunţară la orice polemică. Îşi puseră clienţii la taxele de rigoare pentru toate mărfurile noi pe care le introduceau în Moldova, încasară bacşişul reglementar – mai puţin substanţial totuşi decât cel pe care-l plătise Gaston pentru un calabalâc mult mai sărac la Bariera Fierăstrău, a Bucureştilor – şi lăsară pe cei doi străini sa păşească în voie pe pământul sacru al Muşatinilor, urându-le drum bun într-un jargon moldavo-algerian:

– Bon viaj!… Ti français! Alah bim berechet versân! Adio, consul! Ti partir! Alivoar!

Abia după ce se depărtară bine, cei doi francezi din Avignon – în care se aprindea, ca o luminiţa din veacuri, spiritul de gasconadă al provinciei strămoşeşti – îşi putură da drumul în toată voia hohotelor de râs ce-i cutremurau,

Când au ajuns la Focşani, Henri Parrocel spuse nepotului său, care voia să se instruiască în pregătirea unei cărţi „Printre moldo-valahi”, despre tot ce privea principatele danubiene:

– Ţine bine minte acest nume, Focşani. Poate că într-o zi aici va fi capitala celor două provincii reunite. Bucureştii şi Iaşii sunt prea periferice ca să fie centrul ţării… Orgoliul moldovenesc ar fi jignit dacă s-ar face din Bucureşti capitală, Iaşii ar decădea. Acesta e şi leit-motivul boierilor reacţionari, care nu văd cu ochi buni unirea cu Valahia. Poate că au dreptate. Eu însă cred că partizanii unirii vor învinge.

Vechea Dacie va fi reconstruită. Nu cred să apuc această zi, dar tu vei trăi să vezi pe români la un loc. E prea puternic acest curent, ca să i se împotrivească cineva. Desigur, politicienii interesaţi să fie două ţări, cu doi domnitori, cu două guverne, ar prefera să rămâie lucrurile aşa cum sunt, dar cei tineri mai ales cei care şi-au făcut studiile la Paris, vibrează ca şi valahii pe care i-ai cunoscut. Îmi pare rău că nu i-ai întâlnit la Bucureşti

pe cei doi fruntaşi ai culturii şi ai renaşterii Munteniei: Ion Eliade Rădulescu şi Nicolae Bălcescu… Tânărul Gulian Pantazi care ţi-a fost cicerone pe malurile Dâmboviţei, este discipolul lor. Moldovenii de care ţi-am vorbit – pe unii ai să-i cunoşti la Iaşi –, un Vasile Alecsandri, Costache Negri, Alexandru Ion Cuza, Mihail Kogălniceanu şi-atâţia alţii, sunt gata să se sacrifice pentru ideile de libertate, de dreptate socială, de egalitate, de ridicare a poporului de scuturare a jugului turcesc. Sunt foarte suspectaţi de stăpânire. Şi pe drept cuvint! Nu m-aş mira să-i văd în fruntea unei revoluţii, apoi prezidând actul care va uni cele două principate sub aceeaşi conducere.

– Când vom face revoluţia noastră, la Paris, nu mă-ndoiesc că se vor mişca şi moldo-valahii… Domnul Lamartine m-a încredinţat că foştii studenţi români duc în ţara lor ideile cele mai înaintate!

– E păcat că nu se înţeleg prea bine între ei! E păcat că unii cum este excelentul matematician şi literat Ion Ghica, nu sunt bine informaţi asupra persoanelor şi, în dorul unei schimbări grabnice, se adresează şi-acolo unde nu trebuie. Nu e mult de când domnul Ion Ghica un tânăr cu studii strălucite, făcute la Paris, a avut imprudenţa să propună, în numele unioniştilor bucureşteni, guvernare unică a ambelor provincii lui Mihail Sturdza, actualul hospodar al Moldovei.

Greşeală gravă! Perspectivă cu totul impopulară!

De altfel Mihail Sturdza şi-a dat seama el însuşi de imposibilitatea acestui fapt. E un bărbat inteligent, desigur, foarte abil, foarte cult, vorbind româneşte, greceşte şi franţuzeşte la perfecţie – un european – dar e un om fals, preocupat mai mult să facă avere decât să guverneze principatul. N-am pomenit atâta avariţie, atâta cupiditate! Orice document pe care-l semnează e prilejul unei afaceri. Îşi măreşte mereu moşiile, adună aur peste aur. Numiri în slujbă, cumpărări sau vânzări de ţigani, strămutarea din loc în loc a evreilor, – toate sunt

prilej să stoarcă pecunii.

De la un fost secretar al hospodarului, un boiernaş care şi-a părăsit tagma ca să se facă actor, tânărul Matei Millo, ştiu că, atunci când îi trebuiau bani să-şi mai rotunjească o moşie, Mihail Sturdza dădea câte un ucaz prin care pedepsea, strămutând dintr o localitate în alta, pentru culpe imaginare, numeroase familii evreieşti

Alarmaţi, nevoiţi să-şi părăsească locuinţele şi tot avutul, bieţii oameni alergau la Iaşi, la curtea principelui, să se dezvinovăţească. Domnul Moldovei sta pe scaunul lui Ştefan cel Mare, trăgând din ciubuc, şi se uita la ei încruntându-se, făcându-i mişei, vicleni şi ticăloşi; vinovaţii, îngenuncheaţi, cu fruntea-n pământ, subliniau fiecare injurie a stăpânitorului bătând cu pulpana caftanului în podea, făcând un zgomot înfundat şi foarte plăcut măriei sale, întrucât căptuşeala numitului caftan ascundea, la vârf, pungi doldora de arginţi şi de aur. Aceste bătăi ritmice în duşumea erau dovada cea mai elocventă a nevinovăţiei împricinaţilor. Bunul părinte al ţării se indura de ei, îi mai făcea o dată ticăloşi şi mişei şi le poruncea să-şi bage minţile în cap, că a doua oară nu-i mai iartă. Apoi le făcea semn să intre în camera alăturată, unde un credincios al hospodarului îi percheziţiona şi aduna pungile preamăritului stăpân preţul iertăciunii[2].

Lucrurile acestea, dragul meu Gaston, sunt cunoscute de toată lumea, cupiditatea lui Mihail Sturdza, traficurile, corupţia pe care o răspândeşte-n jurul său nu mai sunt o taină pentru nimeni. Nu-ţi vorbesc dintr-un sentiment de ostilitate faţă de acest principe abuziv, care, preluând administraţia Moldovei, a înlăturat de la vistieria ţării pe omul profund onest, pe nobilul meu senior Arkip Rosetti… Nu! Le vei auzi lucrurile acestea cu propriile

---

2 Intâmplarea cu evreii dizlocaţi a povestit-o însuşi Matei Millo lui C. I. Nottara, care, la rândul său, a povestit-o, acum patruzeci şi cinci de ani, autorului acestei naraţiuni.

tale urechi la Iaşi.

Ajungând la porţile capitalei moldave, cei doi călători răsuflară uşuraţi. Trăiseră o săptămână de teroare, cu mâna pe patul carabinei, tresărind la apropierea oricărui grup suspect, dormind iepureşte, aşteptând mereu un atac tâlhăresc. Perspectiva unei întâlniri neplăcute, a pertractărilor, în limba lui Racine, cu cetele de tâlhari nu erau făcute să i entuziasmeze.

Acum, simţită retrospectiv, teama aceasta devenea epică, avea ceva pitoresc, sporea plăcerea ajungerii într-un mare oraş.

Plăcere mai mult relativă, fiindcă această ajungere se întâmplase într-o seară de ploaie şi de beznă.

– Avurăm noroc! le spuse, la despărţire, Năstase. După ce încasă galbenul împărătesc, adică austriac, pe care-l primise bacşiş, peste napoleonii lucitori tocmiţi la plecarea din Bucureşti.

„Avurăm noroc” sau.. Avurăţi noroc" – repetase el de peste patruzeci de ori de-a lungul călătoriei, la bine sau la rău, la urcuşul greu al unui deal, la trecerea unui vad spumegător, în faţa unui! peisaj liniştit, în pragul unui han unde găsiseră culcuş bun şi hangiţă durdulie la cumpărarea unei dropii grase, în faţa unor ulcele cu vin bălan şi rece…

Vangheli, arnăutul de pe capră, nu spusese nici un cuvânt pe tot drumul

Privindu-i umerii laţi, cei doi oameni din poştalion avură, nu o dată, strania şi nejustificata impresie că el era căpitanul bandei care urma să-i jefuiască… Simplă impresie, desigur!

*

*   *

Iaşul… Amintindu-şi lumina azurie a cerului bucureştean, serile plăcute petrecute în grădinile cu o vegetaţie bogată, sub stelele multe şi lampioanele

atârnate de ramurile copacilor, Gaston fu neplăcut impresionat de aspectul în ploaie şi noroi, al marelui târg de reşedinţă.

– E o impresie trecătoare! îl încurajă unchiul. După câteva zile, îţi vei da seama de neasemuita frumuseţe, faţă de cetatea lui Bucur, a acestui oraş. Îl vei vedea într-un amurg de toamnă... toamnele de aur ale Moldovei…

Înconjurai de coline, cu turnuri vechi, monumente istorice şi case patriarhale, capitala Moldovei îţi va evoca splendorile Florenţei!

Gaston surâdea cu oarecare scepticism.

– Nu cumva vorbesc în dumneata, unchiule, strămoşii noştri gasconi? Sau ai ajuns mai patriot decât toţi moldovenii la un loc?!

Unchiul îl trase de vârful urechii, aşa cum făcuse odată, cu el, şi Napoleon

Conăciră la marele Hotel de Petersburg, unde o forfoteală de lume pestriţă îi impresiona adânc pe viitorul autor al cărţii „Printre moldo valahi”: boieri bătrâni în haine orientale, tineri îmbrăcaţi după moda Parisului, ţărani, târgoveţi, negustori polonezi, evrei în port galiţean, ofiţeri ruşi, călugări veniţi după treburi de la monastirea Neamţului se amestecau pe sălile hotelului zidit după arhitectura de peste Prut, aşa cum Hanul lui Manuk, de la Bucureşti, avea o înfăţişare turcească

Lui Gaston Parrocel, oamenii din Moldova îi părură mai tăcuţi, mai rezervaţi. Să fi fost o simplă impresie?

– Ai dreptate, îl întări unchiul. Muntenii sunt mai exuberanţi. Faţă de moldoveni, ei sunt cam ceea ce sunt gasconii noştri – adică noi, ironicul meu nepot ! – faţă de francezii de la nord. Cum prea bine ai spus, străbunii noştri sunt originari din Avignon… Noi doi suntem născuţi la Paris, dar sângele apă nu se face: semănăm cu valahii. Vorbeşte-n noi Provanţa ancestrală! Avem foarte multe afinităţi. Limba românilor seamănă aşa de mult cu provansala! Poate de aceea n-am mai plecat eu de pe

aceste meleaguri…

*

* *

Şi-acum, dă-ne voie, scumpe cititorule, să facem o mică digresiune, care te-ar putea interesa:

Părerile lui Henri Parrocel erau aceleaşi pe care le avea şi Vasile Alecsandri despre munteni şi moldoveni. Intr-o epistola trimisă la Besançon prietenului său poetul Edouard Grenier, bardul de la Mirceşti scria:

„Scumpul meu Grenier, îmi ceri o privire rapidă asupra diferenţei de caracter şi de moravuri care există între valahi şi moldavi. Ce ţi-aş putea spune? Prietenul nostru Russo a spus, într-un moment de voie-bună, că valahii sunt gasconii României şi nu s-a înşelat prea mult. Adevărul este că fraţii noştri de dincolo de Milcov au o aplicare foarte pronunţată spre ceea ce se cheamă vulgar «blague» (glumă, păcăleală). Toată Valahia este la Bucureşti, adică orice om care are o avere oarecare aspiră să guste deliciile acestui oraş. Aşa că proprietăţile sunt abandonate unor arendaşi lacomi

Aglomerarea de bogătaşi trândavi la Bucureşti a creat gusturi şi ambiţii de un ordin meschin. «A părea» a devenit un scop, o necesitate. Fiecare se întrece să facă un cât mai mare efect prin eleganta, prin echipajele lui, prin felul de a se purta, şi, cum aceşti oameni nu sunt civilizaţi decât pe jumătate, îţi închipui câte excentricităţi caraghioase se produc în fiecare zi! Dar aceste mici cusururi nu stingheresc bunătatea şi omenia caracterului valah În Muntenia oamenii sunt tot atât de buni, de amabili, de ospitalieri ca în Moldova, dar sunt mai veseli, mai mucaliţi. Iată toată diferenţa. La Bucureşti se adoptă orice inovaţie politică, literară şi chiar socială cu o uşurinţă uimitoare, în vreme ce la Iaşi oamenii se gândesc de zece ori până s-o primească

Caracterul valah este mai meridional decât al nostru.

La Bucureşti viaţa este mai în afară decât la Iaşi, lumea se plimbă mai mult şi se ruinează mai uşor. Există mai multă seriozitate, mai mult tact, mai multă cumsecădeniei în societatea moldavă decât în cea valahă. Avem femei mult mai instruite şi mai distinse şi bărbaţi mult mar practici. Literatura valahă a produs mai mult, dar nu mai bine decât literatura moldavă, dimpotrivă. În sfârşit, ca să mă rezum, am să adaug că adevărata cauză a acestor uşoare diferenţe care există între locuitorii Iaşilor şi ai Bucureştilor este că noi, moldovenii, suntem mai independenţi faţă de guvern decât muntenii. Poporul este acelaşi în amândouă principatele".

Această scrisoare a lui Vasile Alecsandri, găsită printre hârtiile lui Edouard Grenier, a fost publicată, împreună cu alte asemenea răvaşe, după moartea poetului francez, de către conservatorul bibliotecii din Besançon, Georges Gazier.

Iată că şi un francez rătăcii pe aceste meleaguri împărtăşea aceleaşi păreri ale celui mai de seamă poet român al vremii, păreri pe care, de altfel, în mândria lor regionalistă, le propagă şi-n zilele noastre fraţii moldoveni.

Cât sunt de juste aprecierile unui popor despre altul rămâne, totuşi, un semn de întrebare. E cunoscută superficialitatea călătorilor străini, graba lor de a afirma o convingere bazată pe impresii trecătoare, pe informaţii eronate, care generalizează lucruri de amănunt.

De când se afla în Ţara Românească, Gaston Parrocel avusese prilejul să constate că multe afirmaţii despre valahi şi patria lor cuprinse în cele două volume „Le Keroutza” ale lui Stanislas Bellanger erau profund greşite în primul rând, titlul cărţii. „Căruţa” e de gen feminin, deci trebuie scris „La Keroutza”. Nu masculinul „Le Keroutza”.

03

Multe fapte povestite în sutele ei de pagini îi păreau acum tânărului publicist parizian curate basme

Unde sunt vulcanii de care vorbeşte Bellanger?

Unde este apa fierbinte, clocotitoare, a râului Prahova?

Pentru scriitorul francez, această gârlă din munţi avea „o mie de braţe”, din care unul larg cât râul Indre din Franţa. Unde a văzul, oare, Bellanger bărci pe Prahova?… Unde a văzut măslinii, portocali şi lămâi, pe care îi înşiră printre bogăţiile ţării?

Probabil măslinele, lămâile şi portocalele din coşurile unui precupeţ sau din rafturile unei băcănii l-au făcut să creadă că aceste fructe meridionale cresc şi pe râpele Carpaţilor!

Spirit pozitiv, Gaston Parrocel îşi impunea să studieze cu toată seriozitatea stările din Moldo-Valahia, omul şi peisajul, trecutul şi mai ales aspiraţiile de viitor ale acestui popor, de care se simţea atât de legat şi-n atât de scurtă vreme.

– Fermecător! aşa numise, într-o scrisoare, unchiul său Henri peisajul şi omul valah.

Şi unchiul avea mare dreptate!

Prima decepţie pe care o avusese Gaston la Iaşi, din pricina înnoptării ploioase, a băltoacelor, a noroiului şi-a întunericului uliţelor, avea să-i treacă foarte curând şi să lase locul altor impresii, mult mai favorabile.

Nu s-ar fi aşteptat ca în mijlocul unui depărtat târg oriental să găsească oameni atât de civilizaţi, cu maniere atât de distinse, vorbind admirabil franţuzeşte, cunoscând atât de bine istoria şi viaţa Parisului şi împărtăşind cele mai înaintate idei care circulau în ultimii ani de domnie a regelui Louis-Philippe.

Dar femeile? Câtă dreptate avea Henri Parrocel când îi descria graţia, frumuseţea, cultura şi farmecul moldovencelor!

CAPITOLUL VI

„Henri Parrocel către marele boier Arkip Rosetti,
la Drăgoşeşti

Iaşi, 26 octombrie 1847

Monseniore,

Permiteţi-mi să vă anunţ că după o lipsă îndelungată, după o călătorie care mi s-a părut nesfârşită, am ajuns cu bine aseară la Iaşi, de unde sper să pot pleca spre Drăgoşeşti cât mai curând. Am făcut toate comisioanele pe care aţi binevoit a mă însărcina, toate cumpărăturile pentru înălţimea voastră şi pentru domnişoara noastră, pe care, cu atâta mărinimie, mi-aţi îngăduit s-o consider fiica mea spirituală.

Conformându-mă dorinţei exprimate de înălţimea voastră, am adus cu mine pe nepotul meu, Gaston Parrocel, publicist parizian, trimis de guvernul regal cu o misiune la Bucureşti. Pe lângă însărcinarea primită de la Ministerul de Afaceri Străine al Franţei, nepotul meu vrea să studieze, în vederea tipăririi unei cărţi, solul, peisajul, omul, stările politice şi economice din Moldo-Valahia. Precum şi preocupările sociale ale tinerei generaţii.

Precum am mai avut onoarea să vă informez, Gaston Parrocel profesează idei înaintate, e bine văzut de conducătorii Franţei de mine şi a adus cu sine, în afară de împuternicirile autorităţii, recomandări din partea marelui nostru poet Alphonse de Lamartine, a cărui poezie «Lacul» duduita Muşa o declamă cu atât talent şi cu atâta sensibilitate. Domnul de Lamartine nu este numai un scriitor de geniu, dar şi un orator de frunte, un animator de mase şi sunt încredinţat, va avea de spus un cuvânt şi în politica ţării sale, dacă nu şi în cea europeană.

Sunt atât de nerăbdător să mă aflu în preajma şi la ordinele înălţimii voastre, încât aş fi plecat chiar de astăzi spre Drăgoşeşti. Dar am crezut util pentru nepotul meu să viziteze acest bătrân şi frumos oraş şi să vadă câteva notabilităţi ale Iaşilor. În calitate de ziarist şi călător străin va trebui să solicite o audienţă şi hospodaruluî Mihail Sturdza, deşi lucrul acesta ne repugnă, atât lui cât şi mie. Dar am fost sfătuiţi să o facem, fiindcă domnitorul ar fi neplăcut impresionat dacă un ambasador al Franţei l-ar ocoli.

Cu îngăduinţa înălţimii voastre, vom mai rămâne aici câteva zile (Hotel de Petersburg).

O dată cu această scrisoare, am trimis spre Drăgoşeşti, sub pază bună, o parte din lucrurile cumpărate la Bucureşti. Ştiind cât este domnişoara noastră de nerăbdătoare să vadă ultimele noutăţi vieneze şi pariziene, n-am vrut să-i impun supliciul unei noi aşteptări şi mă grăbesc să expediez câteva cufere, pe care le vor porni chiar astăzi oamenii noştri de încredere de aici.

Vă rog să acceptaţi, monseniore, împreună cu respectuoasele omagii ale nepotului meu, asigurarea profundului ataşament al servitorului înălţimii voastre,

Henri Parrocel"

*

* *

Cel dintâi personaj din guvern care-l primi pe tânărul călător francez a fost beizadeaua Nicolae Şuţu, ministru-secretar al principelui domnitor, un om de o mare distincţie şi cultură, elen de origine, fiul lui Alexandru Şuţu, fostul hospodar al Munteniei.

Beizadeaua (titlu care pe turceşte înseamnă „fecior de

prinţ") se arătă foarte amabil, foarte ceremonios cu tânărul oaspe străin.

Într-o frumoasă limbă învăţată cu preceptorii francezi, pe malul Bosforului, Nicolae Şuţu – autorul vestitelor memorii de mai târziu – îl informă că se îndeletniceşte şi el cu scrisul.

– Literatura şi vânătoarea mă pasionează. Amândouă constituie pentru mine un refugiu, o odihnă, după munca şi grijile guvernării…

Aceste pasiuni ale excelenţei sale îi deschiseră imediat drumul spre inima ziaristului şi omului care împuşcase lei în Africa. Vorbiră îndelung: Gaston despre regele pustiului, beizadeaua despre urşii, mistreţii, lupii, cerbii, căprioarele din munţii Moldovei, din pădurile care odinioară se întindeau până la marginea Iaşului, înconjurând bătrânul oraş ca o uriaşă grădină sălbatică.

Întrebat dacă a împuşcat zimbri, Nicolae Şuţu răspunse negativ:

– N-am întâlnit niciunul în toate peregrinările mele cinegetice. Nu cred să mai existe speţa în munţii noştri. Am fost informat că anumiţi ţărani de pe moşiile prietenului meu Arkip Rosetti ar fi zărit, în desişurile codrilor, asemenea specimene. Dar se prea poate ca aceste întâlniri să nu fie decât rodul imaginaţiei pădurarilor.

Dumneata, ca vânător, cunoşti, desigur, şi fantezia vânătorilor – aceeaşi pretutindeni. Dacă n-au inventat, poale ca oamenii aceştia au luat drept zimbri cine ştie ce urs sau cerb gonind prin vreun desiş. Orocsul, numit bourul Moldovei, este emblema noastră naţională În vechime existau turme întregi în munţii noştri. Dar au dispărut, de câteva decenii. Probabil au fost văzuti, pe inserate, niscaiva tauri domestici printre stejarii de la marginea pădurii.

Socotind că e inutil sa contrazică pe excelenţa sa vorbindu-i de perechea de zimbri pe care însuşi unchiul

său o văzuse, cu câteva săptămâni înainte. Gaston replica:

– Unchiul meu, Henri Parrocel, mi-a scris, la Paris, despre voievodul Dragoş şi căţeaua lui, Molda. Această căţea s-a înecat în râul Moldova, ce străbate Iaşul…

Beizadeaua surise:

– Niciun râu Moldova nu străbate Iaşul…

– Străbate Iaşul şi se varsă în Dunăre, aşa am citit…

– În cartea „Le Keroutza” a lui Stanislas Bellanger, nu-i aşa? Am citit-o şi eu, rise iarăşi Nicolae Şuţu, dar această carte e plină de informaţii eronate. Călătorii întrec, în fantezie, pe vânători!

Ministrul secretar se arată încântat de parizianul rătăcit printre vechile ziduri, ale cetăţii voievodale. Îl întrebă dacă va rămâne mai multă vreme în Moldova, îl invită la o vânătoare. Îl rugă să transmită castelanului de la Drăgoşeşti salutările afectuoase ale unui vechi prieten şi-l pofti, pe a doua zi în audientă la hospodar.

Lui Gaston i se păru că importantul dregător nu era prea entuziasmat de principele său, despre care vorbea, de altminteri, ca despre un egal, nu ca despre un stăpân. Îl invitase direct în audienţă, fără să fi cerut, în prealabil, învoirea lui Mihail Sturdza.

Chiar în acea zi, Gaston Parrocel află că nici hospodarul nu era prea încântat, prea sigur de ministrul său. Şuţu avea o origine, o cultură şi un talent diplomatic, un prestigiu, o onestitate şi o putere de muncă pe care alt boier moldovean nu le reunea, cu atâta strălucire, în acea vreme.

– Şuţu e grec din Fanar… Acest lucru i-l aduc aminte mereu inamicii săi... Dar principele îl păstrează, fiindcă are nevoie de el.

Prin acelaşi informator, care vorbea mai mult prin insinuări decât prin afirmări, Gaston află că boierul moldovean propus în 1824 la domnie nu fusese acfualul hospodar, ci hatmanul Constantin Paladi, care a murit de-

o moarte suspectă, în ajunul alegerii.

Îmbrăcat în cel mai solemn şi mai strălucit costum adus din Bucureşti, Gaston Parrocel, oarecum emoţionat, cu un sentiment de nelinişte, de tulburare, se ducea, a doua zi, în audienţă la principele Moldovei. Unchiul său, Henri, i-l descrisese pe Mihail Sturdza în culori nu tocmai favorabile. Recentele informaţii – un tron cucerit printr-un asasinat – sporeau aversiunea tânărului francez împotriva acelui satrap-oriental, îmbrăcat turceşte, cu o barbă lungă, cu pumnalul în brâu, aşa cum se purtau la începutul secolului un Ali-Paşa din Ianina sau înşişi domnitorii de la Bucureşti sau de la Iaşi.

Mare îi fu surpriza când se văzu în faţa unui bărbat îmbrăcat europeneşte, având aspectul unui ministru al lui Louis-Philippe: n-avea nici haină, nici barbă de patriarh, nici nu şedea turceşte pe o sofa, cu picioarele sub el, înconjurat de eunuci şi fumând din narghilea său din ciubuc.

Mihail Sturdza îşi întâmpină oaspele, prevenitor, întinzându-i mâna surâzând şi spunându-i într-o franţuzească impecabilă:

– Fii binevenit printre noi, scumpul meu domn!

În curent cu tot ce se petrecea în Franţa şi pe continent, principele îi cerea informaţii cu afabilitate şi-l asculta cu mare atenţie.

În vreme ce Mihail Sltirdza îi vorbea despre reformele pe care le adusese în Moldova, despre strădaniile lui de a ridica nivelul economic şi cultural al poporului, despre instituţia fondată de el şi care-i purta numele: Academia Mihăileană, lui Gaston Parrocel, încă influenţat de poveştile privitoare la prinţ, i se părea c-aude cum bubuie podeaua sub loviturile pungilor de aur, ascunse în caftanele evreilor prigoniţi şi, printre cuvintele rostite de hospodar, în cea mai armonioasă limbă de pe cheiurile Senei, auzea cum se intercalează câte un autohton:

– Mişeilor! Viclenilor! Ticăloşilor!

Alteţa sa îi făcu onoarea de a-l reţine la masă, aşezându-l la dreapta doamnei. Câţiva înalţi demnitari participau la acel dejun simplu, familiar, la care se serviră mâncăruri alese, stropite cu şampanie franţuzească.

La plecare Mihail Sturdza spuse tânărului parizian:

– Te duci la Drăgoşeşti. Te rog comunică domnului Rosetti regretul că la începutul domniei mele am fost nevoit să mă despart de el şi părerea de rău că, la numeroasele mele invitaţii de mai târziu, n-a mai primit să colaborăm!

Gaston Parrocel ieşi de la curtea Moldovei fermecat de acel om cult, inteligent, amabil, despre care auzise atâtea lucruri urâte.

Încă o dată îşi dădea seama cum se falsifică realităţile prin jocul imaginaţiei. Raportând la propria lui patrie aceste reflexii, se întrebă:

– Oare Louis-Philippe să fie atât de vinovat cum se spune?

*

*   *

O altă surpriză fu pentru el întâlnirea cu seniorul de la Drăgoşeşti, pe care şi-l închipuise cu totul alt fel.

Împreună cu unchiul său, Henri, şi o suită de zece inşi, Gaston Parrocei părăsi Iaşul pe-o mohorâtă dimineaţă de toamna, cu nori vineţi şi cu un vânt rece, care mirosea, vremelnic, a zăpadă. Unde e luminosul şi caldul septembrie bucureştean, unde a rămas acel octombrie de miere şi de azur care-i însoţise până la Iaşi?!

Ninsoarea anunţată de frigul şi corbii lui noiembrie se prefăcu într-o ploaie măruntă, care întuneca peisajul. Abia de vedeau drumul în urcuş, câte un râu pe care-l treceau, pădurea în care se înfundaseră cele cinci droşte, cu cinci paznici înarmaţi, suişul muntelui, brazii şi carpenii care mărgineau şoseaua îngustă, prăpastia care

hăuia la dreapta lor…

Gaston avea impresia unui sfârşit de lume.

De la o vreme, pe înserat, arborii începură să se rărească, accidentele terenului se netezeau. Cele cinci droşte se apropiau de Drăgoşeşti. Satul vestea conacul. Ţipenie de om nu străbătea înnoptarea ploioasă. Iată-i, pe şoseaua lărgită, în faţa locuinţei boiereşti. Călătorului străin toate i se păreau colosale.

Un parapet înalt şi lung, cu contraforturi, cu două cişmele şi două pisanii la dreapta şi la stângă porţilor de intrare, înconjura parcul uriaş al castelului, purtând câte un turn pătrat la cele patru unghiuri de întâlnire ale zidurilor.

În faţă era bisericuţa veche a Drăgoşeştilor, paraclis ridicat de Antonie Ruset Vodă şi care făcuse parte, pe vremuri, din cuprinsul parcului. Bunicul lui Arkip Rosetti, marele vornic Matei, dărâmând zidul de la intrare, făcuse altul nou, în interiorul domeniului, trăgând în faţă un drum larg, pietruit, lăsând, dincolo de el, sătenilor, împreună cu un grup de tei, folosinţa locaşului de închinăciune.

Liniile palatului erau simple, severe. Ceva rece, străin, se desprindea din acei pereţi vopsiţi în galben, un galben întristat de cenuşiul lui noiembrie. Copacii, care îngălbeniseră şi ei, se scuturau în vântul toamnei… singurătate… apăsare… tristeţe…

Reşedinţa boierilor Roseteşti, aşezată pe un platou înalt, de unde, în zilele frumoase, se vedeau în vale dealuri, câmpii, sate, apa Bistriţei şi drumuri şerpuitoare, n-avea nimic din pitorescul, din farmecul arhitecturii bizantino-armeneşti, care înzestrase palatele, culele şi monastirile din Muntenia cu scări de piatră, arcade, bolţi, colonete, pridvoare, foişoare, arabescuri.

Peste etajul de jos, sub care se înşirau numeroase încăperi, se mai ridica la mijloc un etaj, mai mult un turn, care nu cuprindea decât a treia parte din suprafaţa

corpului principal.

La spatele imensei clădiri pătrate, care de jur împrejur număra cel puţin o sută de ferestre, departe, printre răsadurile de zarzavat, despărţite de castel şi ascunse de stejarii uriaşi, erau risipite locuinţele slujitorilor, ale bucătarilor, ale paznicilor, ale argaţilor, ale robilor, cuhniile, grajdurile, coteţele.

Domnul Parrocel, preceptor al duduiţei Muşa şi mai mare peste logofeţii care administrau moşiile numeroase ale boierului Arkip Rosetti-Drăgoşeşti, locuia un pavilion unde se aflau şi birourile gospodăriei. O perdea de brazi şi de tufişuri ascundea şi acest pavilion.

Domnului guvernor i se pusese la dispoziţie patru-cinci odăi spaţioase, frumos mobilate; cea mai luminoasă domnia sa o puse la dispoziţia nepotului.

La spatele castelului Roseteştilor, dincolo de zidul parcului, începea Muntele Ţuguiatul, acoperit de păduri seculare. În mijlocul unui luminiş din acest codru, se afla Izvorul Zimbrului, spre care cei doi Parrocel, însoţiţi de Ilieş Împuşcă Vrabie, erau să pornească la vânătoare de zimbri de cum se vor fi risipit zdrenţele de nori vineţi, care se tot împleteau şi se tot despleteau în bătaia schimbătoare a vântului.

Gaston fu prezentat marelui senior în dimineaţa următoare sosirii. Făcu o impresie excelentă. Înalt, subţire, cu capul de poet romantic, era foarte elegant în costumul sau colorat şi care nu se mai purta la Paris. Gaston Parrocel remarcase chiar la Bucureşti şi la Iaşi că veşmintele bărbaţilor de seama lui erau mai moderne, mai sobre decât ale lui.

În acelaşi timp constata cu surprindere că boierul Rosetti, despre care unchiul său îi spusese că este un om cu vederi înaintate, avea aparenţa pe care el, Gaston, o împrumutase, imaginar, hospodarului. Dar, în vreme ce Mihail Sturdza se purta ras, cu o mustaţă scurtă şi era înveşmântat în haine europeneşti, castelanul de la

Drăgoşeşti îşi primi oaspele într-un halat lung, oriental, încins cu un brâu lat de mătase vişinie. Pe cap purta o tichie rotundă, ţesută din mărgăritare, lunecând uşor spre ceafă. O barbă lungă, asemenea lui Ali-Paşa al Iarinei, îi cădea pe piept.

Era un bărbat frumos boierul Rosetti! Avea fruntea netedă, faţa palida, uşor măslinie, ochii negri, sprâncenele groase, împreunate, nasul subţire, o gură mică, feminină, care parcă nu-şi avea locul în stufăria aceea de păr, în mijlocul mustăţilor şi al bărbii negre, străbătută de şuviţe albe, care îi dădeau un aer neverosimil. Niciodată nu văzuse tânărul parizian, nici aievea, nici în vreun portret, acest amestec de alb şi negru în barba unui om.

Arkip Rosetti avea mişcări leneşe, graţioase, de odaliscă şi de paşă; îşi mîngîia, mereu, mâinile frumoase, cu degete lungi, încărcate de inele. Vorbea o franţuzească din cărţi, foarte aleasă.

– Te uiţi la mâinile mele, domnul meu?! Aceste mâini n-au furat niciodată! Averea pe care am moştenit-o de la strămoşii mei mă scuteşte să le înfig în averea statului. Mihail Sturdza s-a despărţit de mine fiindcă eram vistier. Iar această demnitate este cea mai importantă pentru un principe care vrea să se îmbogăţească pe spinarea supuşilor săi. Ştia că nu-şi va putea face din mine unealta jafurilor lui!

– Alteţa sa şi-a exprimat regretul profund că i-aţi refuzat colaborarea, în mai multe rânduri.

– Desigur, l-ar fi plăcut să aibă ca ministru pe un urmaş al voievodului Antonie Ruset! Mi-ar fi dat orice, afară de departamentul finanţelor. Acolo îi trebuie un complice. Iar mie, lucrul acesta îmi repugnă. Un înalt demnitar al tării trebuie să fie ireproşabil! Apoi, schimbând vorba: unchiul dumitale m-a informat că intenţionezi să scrii o carte despre ţările noastre.

– Da. „Printre moldo-valahi”…

– Ideea este excelentă, mai ales că avem nevoie să fim cunoscuţi favorabil în străinătate. Prieteni de-ai mei sunt acum la Paris pentru propaganda naţională. La anul sper să mă duc şi eu acolo. Am promis Parisul scumpei mele copile, Muşa, ca un dar pentru cei optsprezece ani ai ei. Împlinesc şi eu, atunci, cincizeci de ani. N-am mai fost la Paris din vremea lui Ludovic al XVIII-lea. Cred că oraşul s-a schimbat mult

Stau cu cea mai mare plăcere la dispoziţia dumitale pentru tot ce priveşte plăcuta dumitale rămânere printre noi, cât şi pentru publicarea lucrării de care mi-ai vorbit. Te-aş ruga, însă, ca titlul cărţii să nu fie „Printre moldo-valahii”, ci „Printre români”. Vrem să deprindem Europa cu acest cuvânt – „român” –, în semnul căruia vom face unirea celor două provincii. Este un vis care ne urmăreşte de secole şi pe care sper că generaţia noastră îl va transforma într-o realitate!

Gaston Parrocel asculta, fermecat, discursul boierului moldovean, al cărui vocabular şi înlănţuire a frazelor îl aminteau stilul cronicarilor francezi din veacul al XVI-lea îi părea totuşi straniu ca aceste preocupări atât de actuale să fie ale unui om îmbrăcat într-un bogat caftan oriental, ale unui personaj desprins, parcă, dintr-o ilustraţie a celor „O mie şi una de nopţi”…

Aspectul fizic – de potentat persan, de rege asirian sau mare vizir – al seniorului de la Drăgoşeşti contrasta şi cu picturile italiene, olandeze şi franceze care acopereau pereţii, cu biblioteca bogată, cu ediţii rare legate în piele şi pecetluite cu litere de aur.

În mijlocul tablourilor, la un loc de onoare, era o bătălie din vremea lui Ludovic al XIV-lea, pictată de Joseph Parrocel, ilustrul strămoş al lui Gaston. Strănepotul contempla cu emoţie această operă încercând ca şi unchiul său, Henri, sentimentul de a se regăsi într-o familie, într-o patrie. De la înălţimea cadrei, ochii se lăsau la impozantul personaj care îl privea atât de

afectuos şi pe care, totuşi, nu-l putea realiza pe deplin. Nu ştia în ce categorie de oameni să-l plaseze.

Tânărului democrat, publicist şi orator parizian îi păru ciudat că marele boier, care visa unirea celor două principate danubiene şi profesa cele mai calde sentimente patriotice, fiind în curent cu mişcarea ideilor generoase din Franţa nu se arătase preocupat o singură clipă de ridicarea poporului, de eliberarea şerbilor din sclavia lor medievală. I se părea magnificului amfitrion că toate sunt definitive, că nimic nu trebuia schimbat în orânduirea socială.

Vorbea mereu de averea lui ca de un merit suprem, ca de o supremă glorie. Îşi evoca originile nobile, pe cei care în decursul veacurilor primiseră şi sporiseră această avere, cifrată acum la zeci de mii. La aproape o sută de mii de fălci. Moşii, sate vite. Argaţi, robi, un drept intangibil, alcătuire hotărâtâ să râmâie aşa în vecii vecilor. Şi ca boierul Arkip erau toţi marii latifundiari ai Munteniei şi ai ţării lui Dragoş. Numai boiernaşii tineri amestecau în revendicările lor naţionale pe cele de ordin social. Uşurarea vieţii muncitorilor pământului, împărţirea moşiilor la ţărani, dezrobirea ţiganilor mergeau, la tinerii aceştia, mână în mână cu preocuparea scuturării jugului străin, cu grăbirea unirii principatelor.

Gaston Parrocel constata cu surprindere lucrurile acestea şi se întreba cum le va putea împăca în viitoarea lui carte, cum ar putea trece cu vederea această nepăsare a latifundiarilor faţă de miile de sclavi ai pământului, când pe aceşti privilegiaţi, patrioţi inimoşi, voia să-i prezinte în cele mai frumoase culori?

Două ore şezuse de vorbă tânărul revoluţionar cu amfitrionul. În încăperea vastă, care servea, de birou şi bibliotecă, un buştean uriaş se consuma în cămin zvârlind pâlpâiri roşcate pe ramele aurite ale tablourilor, pe cotorul de piele roşie al cărţilor.

Întregul palat era prevăzut, în afară de căminurile marilor încăperi, cu sobe zidite în perete, după sistemul rusesc, ca să încălzească două odăi în acelaşi timp.

Încă din prima zi, Gaston avu onoarea să ia masa cu stăpânii casei, cu monseniorul şi cu domnişoara Muşa, unicul lui copil.

Văduv de zece ani. Arkip Rosetti încredinţase creşterea Muşei cumnatei sale, Marghioala Roznovan. Văduvă şi ea, o soră cu cincisprezece ani mai mare a răposatei Smaragda Rosetti. Născută Cantacuzino, mama domniţei.

Cucoana Marghioaia, mătuşa duduiţei şi care botezase după numele ei, Maria, pe Muşa, era o femeie aprigă: fusese frumoasă la vremea ei şi avea încă pretenţia să dea tonul modei, chiar la Iaşi, purtând şi impunând toaletele tinereţii ei. Şi pentru dumneaei, cucoana Marghioliţa Roznovan, ca şi pentru cumnatul ei, vremea se oprise în loc: nu trebuia schimbat nimic din patriarhala orânduire.

Această doamnă din protipendada Botoşanilor, apoi domnişoara Muşa, plus domnul Henri Parrocel şi un tânăr distins şi tăcut, care servea cu graţie pe cele două femei între care fusese aşezat, erau companionii de masă ai boierului, masă servită într-o vastă sufragerie de la primul etaj, alături de bibliotecă.

Un alt cămin uriaş încălzea această încăpere, împodobita şi ea cu tablouri vechi, în rame grele.

Apariţia primăvăratica a Muşei n-adusese în sala de mâncare primăvara dorită. Poate din timiditate, poate din severitate, din modestie amestecată cu orgoliu, domniţa Maria Rosetti nu căuta să atragă atenţia, să se amestece prea mult în conversaţie, să înveselească societatea prin ciripitul celor şaptesprezece ani ai ei. Puţinele cuvinte i le adresă numai lui Henri Parrocel, faţă de care părea că nutreşte multă stimă şi afecţiune. Pe Gaston îl primise cu politeţe, dar fără niciun surâs. Era, într-adevăr,

indiferentă în purtarea ei sau, poate, numai simularea indiferenţei, ca să-şi ascundă curiozitatea, nerăbdarea?! … Domnişoara Rosetti vorbise de atâtea ori cu preceptorul ei despre nepotul ele la Paris, îi citise atâtea scrisori, primise de la el cărţi, îl aprecia şi se purta totuşi, fată de el cu o mare rezervă. Din când în când, pe furiş, îşi ridica privirile spre noul musafir, ca să le piardă apoi în vag. Poate faptul că tânărul era un străin, un francez, îi impunea, o intimida. Poate acea cuviinţă orientală, acea rămăşiţă de prejudecăţi, ceva din amintirea severităţilor de harem, poate şi teama de mătuşa ei o împiedicau să vorbească tânărului.

La rândul lui, Gaston se simţea şi el intimidat în această societate neobişnuită, în acest amestec de aspecte, răsăritul şi apusul, evul mediu şi actualitatea…

Domnişoara de şaptesprezece ani, care avea fruntea palida, sprâncenele arcuite şi ochii frumoşi ai tatălui ei, înaltă, subţire, cu mâini ca ale Giocondei, cu gesturi pline de graţie şi de majestate, îi părea o arătare de demult, o amintire de poveste, o prinţesă din miniaturile persane

O va mai vedea vreodată? Sau era această apariţie numai un miraj, darul suprem de bun venit? După o apariţie trecătoare, păpuşa nu va fi închisă din nou în dulapul ei fermecat, în care orele sună acompaniate de muzica unei gavote?

În vreme ce comesenii săreau de la un subiect la altul, Henri Parrocel n-avea decât o preocupare: ce impresie îşi vor face tinerii unul celuilalt, până la ce punct îşi va putea el realiza visul? Fi-va oare favorabila proiectelor unchiului mult aşteptata întâlnire pregătită de el, în urmărirea unui plan pe care numai el îl cunoştea?

Gaston răspundea cu aceeaşi discreţie rezervelor domniţei. Nu căuta sa se pună în evidenţă, asculta cu atenţie tot ce spunea amfitrionul, era foarte curtenitor cu „madame Roznovan”, nu vorbea decât atunci când era întrebat. Căuta cât mai puţin să strălucească, iar verva

cu care cucerise pe bucureşteni o păstra pentru ziua când se va fi familiarizat cu nobilele-i gazde, când va vedea că această vervă nu este indiscretă, inoportună, că e aşteptată, apreciată.

Arkip Rosetti îşi anunţă oaspeţii că a sfârşit de scris primul volum al amintirilor sale. Pagini de memoralistică amestecate cu un Letopiseţ al Moldovei. Asemenea oamenilor de teapa lui, care vorbeau atât de bine franţuzeşte, ruseşte şi greceşte, el nu era obişnuit cu mânuirea limbii româneşti, în care vechii cronicari turnaseră totuşi atâtea frumuseţi; el îşi redactase literatura în graiul şi stilul oarecum emfatic al lui Chateaubriand.

Ceru îngăduinţa să citească un capitol; propunerea fu primită cu deplină satisfacţie, dacă nu cu aplauze, de toţi comesenii.

Trecură să ia cafeaua în bibliotecă, unde boierul scoase din sertarul biroului un teanc de coli mari, se înfundă într-un fotoliu şi începu să citească, pagină după pagină, amintiri familiale, care începeau din 1808, din prima lui copilărie. Muşa şedea pe un scăunel, alături de părintele ei, privindu-l cu dragoste şi admiraţie, ridicând cu religiozitate şi aşezând pe genunchi fiecare foaie citită.

Arkip ţinea coala în mâna stângă, iar cu dreapta mîngîia creştetul copilei, care se uita la el extaziată.

Flăcările din cămin luminau acest tablou idilic, înviorându-l cu raze aurii şi penumbre care îl reliefau ca-ntr-un tablou de Rembrandt.

Acum îşi dete seama Gaston cât de suavă era acea copilă, care părea să aibă mai mult decât şaptesprezece ani.

Un gât statuar, pe un piept cu sânii învolţi, un mijloc subţire, pe şolduri împlinite, pe picioare lungi, nu ca ale orientalelor sedentare, care, stând ziulica întreagă cu picioarele încrucişate sub greutatea corpului, nu folosesc aceste membre, le opresc dezvoltarea.

Din copilărie, Muşa Rosetti se căţăra pe stânci ca o căprioară şi călărea băieţeşte, întrecând pe cei mai îndrăzneţi cavaleri. Acum şedea cuminte, surâzătoare, cu ochii plini de vis.

Mai apropiată ca ieri şi ca alaltăieri, în abandonul ei filial, era o fiinţă mai caldă, mai omenească. Se topise răceala, solemnitatea care o înfăşurase pân-acum. Hipnotizat, Gaston nu mai vedea, în a- mestecul de lumini ale zilei cenuşii şi ale focului jucăuş, decât mâna albă, încărcată de inele, a seniorului lunecând uşor, într-o mângâiere, pe părul negru al fiicei sale adorate.

Această imagine rămase adânc întipărită în mintea oaspelui străin. Trăia în el cu puterea unei amintiri. Lucrurile frumoase, peisajele care ne cuceresc fulgerător îmbracă, în aceeaşi clipă, aureola şi intensitatea suvenirului.

„Acest peisaj e frumos ca într-o amintire”

Doi cămăraşi intrară cu câte două sfeşnice de câte trei lumînări aprinse şi le aşezară unul la spatele boierului, ca să-i lumineze lectura, şi alte trei pe la colţuri. Un miros de miere se răspândi în încăpere o dată cu intrarea celor douăsprezece luminări.

Acum pâlpâirea făcliilor de ceară lumina profilul Muşei, subliniindu-i altă frumuseţe, o paloare de pictură veche, viaţa unei viziuni de demult, trecerea nostalgică în domeniul închipuirii.

Trosniturile mărunte şi câte o uşoară bubuitură a buşteanului, care se consuma şi exploda în cămin, vocea monotonă şi armonioasă a lectorului se împleteau cu respiraţiile celorlalţi şi cu vâjâiturile vântului în horn. O vrajă din adânc de veacuri plutea între pereţii grei de cadre aurite.

Impresiile lui Gaston Parrocel erau atât de puternice, încât i se păru că le mai încercase o dată. Se pomenea absent din acel cadru aievea, ca să trăiască, aceeaşi scena, în alte epoci.

Această ciudată evadare din realitate, devenită transpunerea aceleiaşi realităţi într-un ev îndepărtat, nu fusese numai scăpărarea unei fecunde, ci persista intens în sufletul tânărului; el nu se putea smulge din jocurile imaginaţiei, în care se simţea, totuşi, atât de bine, ca-n beţia unui stupefiant.

Ce se petrecea, oare, şi-n sufletul Muşei? O enigmă. Şaptesprezece ani petrecuţi, cea mai mare parte, în singurătatea munţilor, în vecinătatea codrilor adînci, printre sălbăticiuni şi profesori, printre şerbii pletoşi ai moşiei, ţiganii cu ochii de tăciune, printre madonele şi infanţii spanioli care o priveau din ramele de aur, printre miile de tomuri ale bibliotecii părinteşti şi cărţile de curând sosite în ţară ale unor scriitori moderni – Lamartine, Victor Hugo Honore de Balzac –, copilăria, adolescenţa în acest climat de legendă, ce gânduri, ce sentimente trezeau cei şaptesprezece ani în inima fecioarei moldave?

Cadrul legendar. Palatul vechi, sobru, butucii din căminul uriaş, vântul lui noiembrie vuind în horn. Amintirea unui roman al lui Alexandre Dumas, „Strigoiul Carpaţilor”, citit de mult. Era, tot aşa, un castel misterios, cu personaje romantice, cu hrube, cu bolţi şi galerii subterane ducând departe, în codru, cu ziduri înalte, groase, cu porţi grele de stejar, ferecate, care apărau pe boierii refugiaţi la apropierea tătarilor.

Gaston Parrocel se confunda cu unul din castelanii lui Alexandre Dumas găzduiţi de Smaragda Brancovan în vechiul palat al cnejilor, iar domnişoara Maria Rosetti îi părea reincarnarea frumoasei poloneze Edwiga din „Strigoiul Carpaţilor”…

Ce gânduri o frământau, oare, pe Muşa în aceste clipe emoţionante ca o amintire?

Poate că nimic din toate câte treceau prin inima şi imaginaţia lui Gaston. Copila era, fără-ndoială, numai a tatălui ei, fericită să-i simtă mâna mângâindu-i creştetul

şi să-i audă glasul melodios evocând, într-o limbă mai frumoasă decât a domnului Honore de Balzac, momente de la începutul veacului, pomenirea bunicilor ei şi jocurile micului Arkip în mijlocul aceloraşi mobile bătrâneşti, în faţa aceluiaşi cămin, care-i încălzea acuma şi pe ei.

Câteva zile în şir, înălţimea sa citi oaspeţilor fragmente din memoriile la care lucra de trei ani. Toţi ascultau cu atenţie şi admiraţie

– Domnul Gaston de Parrocel n-are nicio obiecţie de făcut? întrebă cuconul Arkip, adăugând numelui burghez al tânărului aristocratica particulă „de”.

Oricât ar fi fost ei de democraţi, unchiul şi nepotul primiră cu satisfacţie măgulitorul adaos, care îi înălţa, deodată, în propriii lor ochi.

Mai ales unchiul era fericit să-şi vadă nepotul înnobilat la repezeală. Aceasta adăuga un titlu în plus la meritele imaginarului pretendent la mâna domniţei.

– Sunt încântat peste măsură! răspunse Gaston. Paginile excelenţei voastre pot sta cu cinste alături de tot ce-au scris mai de seamă marii memorialişti ai Franţei!

– Simt. Totuşi, o oarecare rezervă în tonul dumitale… Ai putea să ne-o comunici?

– Dacă senioria voastră îmi permite, o rog să-mi acorde o audienţă, ca să-mi pot exprima în voie, mai pe larg, nu rezervele, dar oarecare observaţii…

– Cu cea mai mare plăcere! Mâine dimineaţă! îi răspunse boierul

A doua zi, la ora 10, Gaston fu primit în biroul-pinacotecă.

Spre marea lui surpriză, găsi acolo şi pe domnişoara Muşa, îmbrăcată după moda de la 1830 mai suavă, mai primăvăratica decât orice gravură a epocii. De rândul acesta, copila era prevenitoare, surâzătoare, uşor emoţionată, gata să-şi asiste, poate să-şi apere, părintele de eventualele critici aduse de domnul de la Paris.

Un prestigiu nou înconjura acum pe Gaston: prestigiul

judecătorului.

– Am invitat şi pe Muşa! zise boierul învăluindu-şi odrasla în priviri drăgăstoase. N-are decât de învăţat din convorbirea noastră. Micuţa mi-a servit de secretară. Cele mai multe pagini i le-am dictat şi mi le-a scris chiar ea! Eventualele greşeli – şi cred că sunt destule! – le vom pune pe seama domnişoarei noastre, adăuga surâzând şi petrecându-şi frumoasele degete inelate pe creştetul copilei, care se lăsa mângâiată şi se alinta cu graţiile unei pisici de Angora.

Muşa, care ţinea pe genunchi un teanc de coli, i le întinse lui Gaston. Acesta, grăbindu-se să le ia, atinse degetele domniţei. La contactul pieliţei albe şi catifelate, el se cutremură de-o înfiorare adâncă şi casta, pe care n-o cunoscuse niciodată.

În aşteptarea sentinţei, de pe scăunelul de la dreapta fotoliului părintelui ei, domnişoara noastră ridică spre Gaston ochii mari, negri, tăiaţi în migdală, ochi umbriţi de gene lungi şi-n care se citea, parcă o rugăciune, implorarea de-a nu fi prea sever.

– Ilustre domn. Memoriile domniei voastre, precum am avut onoarea să vă spun aseară, sunt mai presus de orice critică.

Socotesc, însă, că materialul este prea amestecat Paginile care descriu copilăria, adolescenţa, tinereţea şi bărbăţia înălţimii voastre sunt fermecătoare. Dar iată rezervele mele – dacă doriţi să le nuntiţi aşa – aceste pagini trebuie despărţite de capitolele care privesc istoria Moldovei. În cronologia ţării, faceţi operă de erudit, în vreme ce restul e scris cu frăgezime, cu spontaneitate Dar eu merg şi mai departe.

Valoroasa domniei voastre literatură poate servi ca material nu numai la două, dar chiar la trei cărţi deosebite!

Prima: amintirile propriu-zise, atât de calde, atât de pitoreşti. A doua: istoricul ţării moldave, operă savantă,

hieratică. A treia: povestea familiei, a domeniului şi a averii lăsate de iluştrii strămoşi ai excelenţei voastre. Precum vedeţi, am avea trei cărţi voluminoase, mai interesante una decât cealaltă.

Gaston tăcu. Arkip Rosetti la fel. Muşa tăcu şi ea. Un înger îngheţat bătea din aripi în tavan. Boierul se ridică brusc:

– Dă-mi un răgaz de gândire! şi-i întinse mâna, fără să se uite ia el.

Gaston salută adânc şi ieşi din bibliotecă, surprins, palid, tulburat, emoţionat.

– Unchiule, cred e am făcut o gafă! se spovedi el lui Henri Parrocel. Care-l aşteptase, nerăbdător, în pavilion. Şi-i povesti toată scena.

– Nu cumva l-am jignit? Nu văd cum… am fost foarte politicos. Concedierea aceasta bruscă…

Henri surâse, îi puse mâna pe umăr:

– Nicio grijă! Aşa e boierul nostru când trebuie să ia o hotărâre importantă. Când e într-adevăr contrariat, îşi concediază oaspele politicos, surâzător. E un om foarte delicat. Nu vrea să dea impresia c-a fost nemulţumit. Dar atunci când i se propune ceva favorabil, plăcut, printr-o ciudată reacţiune, vrea să rămână cât mai repede singur, ca să mediteze şi să ia o hotărâre. Să nu te mire purtările lui oarecum despotice. Învăţaţi să poruncească, să fie ascultaţi orbeşte, marii seniori orientali nu-şi domină instinctele. Comparat cu alţii, patronul e un model de educaţie aleasă, de delicateţe sufletească.

Într-adevăr, la ora prânzului, atât seniorul cât şi domniţa, care purta acum o altă toaletă decât cea matinală, o rochiţă de muselină, decoltată, mai graţioasă, mai suavă, dezvelindu-i splendoarea umerilor rotunzi şi fragezi, – tatăl şt fiica – îl primiră cu zâmbetul pe buze şi vorbiră afectuos în tot timpul mesei. Iar când trecură în bibliotecă, luându-şi, fiecare, locul obişnuit, amfitrionul se adresă cam astfel distinsei societăţi:

– Dragii mei, aş dori să ştiu ce capitole să vă citesc azi? Să continui paragrafe din amintirile mele personale? Să trec la fondarea de către Antonie Vodă a paraclisului din faţa castelului sau doriţi să aflăm în ce împrejurări a lăsat Ştefan cel Mare tronul fiului sau Bogdan?! Facem istorie sau memorialistică? Fiindcă, dragii mei, acest teribil scriitor francez aci de faţă, domnul Gaston de Parrocel, socoteşte că materialul adunat aici cu atâta trudă e foarte confuz…

– Daţi-mi voie, monseniore, n-am spus că e confuz am spus că e prea amestecat… protestă tânărul.

– E tot una! răspunse Arkip. Dar dacă dumneata, domnul meu, îţi închipui că am să în apuc să-l triez, la vârsta mea, te înşeli amar! N-ai decât să-l iei dumneata, să-l descompui, să-l catologhezi, cum vei crede de cuviinţă. Iarna moldovenească e lungă… În singurătatea castelului nu poate fi mai plăcută şi mai utilă distracţie decât travaliul literar, de care nu oricine se poate învrednici… Aşadar, fii bun şi primeşte această povară!

În vreme ce Muşa, coana Marghioala Roznovan şi domnul cel distins, care mâncase fără să sufle un cuvânt, se uitau la Gaston, cu ochii plini de fericire, invitându-l să primească misiunea ordonată de marele senior, felicitându-l pentru această însărcinare, Henri Parrocel îşi freca mâinile sub masa de care se rezema. Inima i se umfla de bucurie la gândul că Gaston intrase în graţiile stăpânului şi că va rămâne măcar o iarnă la Drăgoşeşti.

Devenind secretarul literar al boierului, Gaston era să-l vadă zilnic câteva ore şi mai ales, era să aibă un contact permanent cu Muşa.

Iar doi tineri frumoşi, inteligenţi, care se văd mereu, nu pot sfârşi decât îndrăgostindu-se unul de celălalt.

„Contrarul ar fi însemnat călcarea celei mai elementare legi a firii!” – filosofa fostul soldat al lui Napoleon.

Cu fizicul său plăcut şi cu temperamentul, cu vioiciunea spiritului său, nu se putea ca nepotul să nu

desăvârşească opera unchiului: terenul era pregătit. Henri Parrocel crease, de mult, în inima fecioarei o obsesie a celui de departe.

Acuma rămânea numai ca băiatul să prefacă ispititoarea fantomă într-o realitate vie, să fructifice sămânţa aruncată, cu atâta dibăcie, în sufletul unicei moştenitoare a unei averi imense şi care, mai presus de această avuţie, era ea însăşi o comoară de frumuseţe şi gingăşie.

Cel mai puţin încântat de perspectiva rămânerii la Drăgoşeşti era Gaston însuşi. El venise cu alte gânduri pe depărtatele plaiuri danubiene.

Desigur, cunoscând generozitatea lui Arkip Rosetti, era convins că funcţiunea de secretar al unui asemenea personaj însemna pentru el, publicistul sărac de pe cheiurile Senei, rezolvarea grelei probleme a existenţei.

Dar nu o funcţie calmă, gras retribuită, nu izolarea dăruită visase el, ci clocotul vieţii, în capitala zbuciumată, lupta intensă, cu toate riscurile şi satisfacţiile ei, în acel Paris frământat de gânduri şi de pasiuni înalte. Tânărul exilat vibra în freamătul viitorului. Toate gândurile îi zburau spre metropola în care se vedea strălucind în umbra lui Alphonse de Lamartine, ridicându-se, ieşind din această umbră, dominând, realizându-se total.

Aceasta şi nu alta era ţinta lui supremă.

Toate aceste idei şi sentimente, care-l cutreierau, le exprima Gaston unchiului său coborând în pavilionul pe care-l locuiau amândoi.

La magnanima propunere a amfitrionului, tânărul se înclinase adânc, fără să spună un cuvânt. Nici nu ştia ce să răspundă. Să-şi arate încântarea? Să refuze? îi erau grele amândouă soluţiile. Vorbea acuma unchiului, îşi dădea drumul temperamentului vulcanic, se întreba ce căuta el în pustietatea aceea montagnardă şi cât va ţine acest surghiun? Cine avea dreptul să-l înlănţuie acolo,

să-i fure viitorul strălucit care-l aştepta în patrie?!

– Ai toată vremea să ajungi preşedinte de republică la Paris! îi vorbi unchiul cu oarecare ironie. Deocamdată, fii fericit să petreci aici o iarnă! N-ai să mai întâlneşti în viaţa ta asemenea prilej. La capătul acestei ierni te poate aştepta o fericire pe care n-ai fi visat-o niciodată!

– Eşti enigmatic, unchiule!

– Iar tu eşti un băieţandru fără minte, care umbli cu capul în nori, care dai norocului cu piciorul!

Gaston de Parrocel îşi luă în primire funcţiile chiar a doua zi dimineaţa: între ora 10 şi 1, el lucra împreună cu patronul la descompunerea şi la recompunere a materialului literar scris de înălţimea sa. Trei cărţi diferite.

Foile se adăugau, una după alta, în ordine şi în legătură perfectă.

Revenindu-şi textul, Arkip Rosetti încerca bucuria de a-l compune a doua oară, înalta satisfacţie a creaţiei, voluptatea cea mai pură. Aceea a scriitorului. Un val de mândrie îi încălzea inima

Se vedea, continuând tradiţia boierilor-cronicari de odinioară, un Dimitrie Cantemir, un Miron Costin, un Ion Neculce. Se simţea, oarecum cu datoria împlinită faţă de un pământ care-i dăruise atâtea: bogăţii imense, ranguri, o copilă fermecătoare şi un viitor pe care numai el însuşi şi-l destăinuia.

Un an, doi, trei, cinci… Şi visurile pe care le făurea urmaşul lui Antonie Vodă se vor împlini.

Pân-atunci să lucrăm cu spor la letopiseţul Moldovei, în desfăşurarea căruia partea leului trebuia s-o aibă, bineînţeles, domnitorul şi străbunul său Antonie Vodă Ruset. Prea scurta lui domnie fusese plină de fapte mari, dar urmaşii săi la tron încercaseră şi izbutiseră să-i întunece măreţia.

Frumos program, fără-ndoială, dar toate aceste planuri nu-l priveau pe tânărul francez rătăcit în Moldova, oricât

de favorabilă situaţie i s-ar fi creat la curtea boierească.

Unchiul îl informase de importanţa sumei cu care seniorul urma să i recompenseze colaborarea, dar Gaston Parrocel, grăbit să se vadă la Paris, zorea terminarea lucrării, deşi…

Da. Era la mijloc un „deşi”!…

…Deşi aştepta cu nerăbdare să vie cât mai curând dimineaţa, fiindcă, o dată cu această dimineaţă, apărea şi domnişoara noastră în bibliotecă.

Era totdeauna altfel îmbrăcată, din zi în zi mai obişnuită, mai prietenoasă cu domnul Gaston.

Tinărul surprinsese, nu o dată, privirile copilei întârziind pe fruntea lui dar de câte ori îşi purta şi el ochii spre ochii ei, Muşa nu se mai uita la el, întorcea repede capul şi pleca fruntea. Astăzi însă, în vreme ce bunul ei părinte aşternea cu mare atenţie trei foi pe cele trei grupuri de manuscrise de pe birou, Gaston, simţind că e privit cu intensitate, ridică fruntea şi el, iar Muşa nu mai întoarse capul: rămase aşa, cu ochii în ochii lui, privindu-l fix, ca într-o sfidare, privindu-l lung, ca într-o mărturisire. De data aceasta, fu nevoit el să-şi plece ochii, fiindcă nu mai putea suporta acel fulger negru, prelungit, care izvora dintre genele lungi şi-l sfredelea, şi-l ardea până-n străfunduri.

Fulgerarea aceasta a fost un început. Îi urmă întârzierea mâinii ei într-a lui, o atingere, prelungită ca o mângâiere, a celor două mâini care scoteau din raft aceeaşi carte, în aceeaşi căutare febrilă.

Melancolia pe care o remarcase Henri Parrocel la nepotul său. Melancolie pricinuită de exilul parizianului în Carpaţii lui Dragoş Vodă, îşi schimbase acum izvoarele. Surse noi alimentau această melancolie, ale cărei motive unchiul, oricât era de perspicace, nu le bănuia încă. Pentru el, dragostea însemna exuberanţă, o revărsare de voie bună, de râs, de entuziasm. Aştepta această explozie de fericire din partea lui Gaston ca să fie sigur

că tânărul e îndrăgostit că planurile pe care şi le făcuse el, unchiul, porniseră pe căile luminoase ale înfăptuirii.

Dar sentimentele care cutreierau, de la o vreme, pe Gaston, departe de a corespunde dorinţelor unchiului, erau pline de gravitate, de întrebări dureroase. Nu se mai recunoştea. Alt om n-ar fi crezut niciodată că ar putea fi pradă vreodată unei asemenea stări sufleteşti.

Temperamentul său combativ era cu totul anihilat; impetuozitatea, puterea lui de ofensivă, curajul său de înfruntător al primejdiilor africane, în aşteptarea cumplitului rege al pustiului, – toate acestea îl părăsiseră, i se scurseseră din sânge, îl lăsaseră dezarmat, slab, fără voinţă, fără tăria de a mai gândi. De a mai purta în suflet altceva decât imaginea suavă a domnişoarei noastre, parfumul ei feciorelnic, lucirile nocturne şi captivante ale ochilor negri, visători, dominatori.

– Ştiu de ce eşti îngândurat, abătut! îi spuse într-o bună zi Henri Parrocel.

– A?! se mulţumi să exclame Gaston, surprins.

– Te plictiseşti la noi. Ţi-e urât. Nu faci destulă mişcare. Te-am invitat la Drăgoşeşti să te duc la vânătoarea de zimbri. Nu m-am ţinut de vorbă. Dar nu e vina mea. Ploile din ultima vreme sunt de vină Acum s-a înseninat. Umezeala, noroiul codrului încep să se zvânte. Azi e sâmbătă. Luni plecăm. Am aranjat toate cu musiu Ilieş. A, nu l cunoşti pe musiu Ilieş! Ei bine, chiar azi vei avea onoarea să-i faci cunoştinţa.

Numai de musiu Ilieş Împuşcă Vrabie nu-i ardea lui Gaston de Parrocel. Dar primi cu satisfacţie vestea că luni vor porni spre mult lăudatul Izvor al Zimbrului

Dimineţile le va petrece lucrând în bibliotecă, iar la prânz va urca spre desişurile Ţuguiatului. Două-trei ore de mers. Două-trei ore de pândă şi coborâşul alte două ore. Seara vor fi acasă, cu plămânii plini de aerul înălţimilor. Cu muşchii sprinteni, cu sângele bătând mai

viu în artere

A doua zi, duminică, sufrageria şi biblioteca, plus marele salon cu doua caminuri erau pline de-o lume care parcă izvorâse din pământ; în afară de oaspeţii obişnuiţi, alte douăzeci de persoane prânziră acolo şi rămaseră până seara – la cină şi după cină –, erau câţiva proprietari din vecini, o parte din personalul superior al administraţiei moşiilor, preotul din Drăgoşeşti şi stareţul unei monastiri apropiate.

Dar oaspele de frunte, care venise de la Iaşi, însoţit de doi prieteni cu soţiile, era Sandulache Ghica, din marea familie a Ghiculeştilor, domntori în Moldova şi Muntenia, un bărbat de vreo treizeci şi cinci de ani, flăcău tomnatic, scund, adus puţin de spate, foarte blând şi îndatoritor, cam plin de el, ca orice purtător de nume ilustru.

Toate onorurile casei erau pentru el.

În salonul cu două căminuri, salon rotund, care ocupa un întreg colţ al palatului şi-n care intrai din sufragerie focul ardea în amândouă vetrele; sfeşnice triple luminau la colţuri, iar policandrul cu o sută de lumânări de ceară revărsa bogate raze şi fâlfâia umbre pe tavan şi pe pereţi.

În afară de acest policandru uriaş, adus cu mari greutăţi din Veneţia, pe mare şi pe Dunăre, prin Galaţi, salonul mai cuprindea altă minune, tot cu grijă mare urcată pe înălţimile de la Drăgoşeşti: clavirul în lemn de trandafir al domniţei Ralu, fiica lui Vodă Caragea. Acest clavir, cel dinţii care răsunase în Ţările Româneşti, fusese lăsat la Bucureşti la grabnica plecare a hospodarului Valahiei. Arkip Rosetti îl cumpărase cu şapte ani în urmă şi-l dăruise Muşei, când copila împlinise zece anişori. Un profesor neamţ – domnul acela cărunt, cu ochelari peste nasul roşu şi cu favorite, care sta la un colţ al salonului şi-şi ştergea mereu ochii cu batista, plângând fără niciun motiv –, un muzicant rătăcii prin Iaşi, fusese adus la Drăgoşeşti, unde se afla şi acum, ca să dea lecţii de pian

tinerei domniţe.

Eleva îşi întrecuse dascălul. După cina de seară, care fusese încheiată la ceasurile şapte, domnişoara Muşa se aşeză la clavir, înconjurata de atenţia generală, şi începu să cânte menuete, valsuri aduse de curând de la Viena, mazurcile şi nocturnele unui pianist numit Chopin, care trăia la Paris şi ajunsese vestit în toată Europa.

Apoi, după aplauzele de rigoare, după repetarea unor bucăţi triste ale lui Chopin, Muşa, din proprie iniţiativă, anunţă că va recita, în onoarea domnilor Henri şi Gaston de Parrocel, celebra poezie „Lacul’. Atmosfera era propice, fusese creată de muzica tristă a compozitorului polonez.

Recitind melancolicele şi muzicalele stihuri ale lui Lamartine, Muşa, la fiecare strofa nouă fixa pe câte unul dintre oaspeţi Măguliţi de această delicată atenţie, toţi se arătau fermecaţi de talentul şi graţia tinerei amfitrioane.

Poate că procedând aşa, copila nu urmărea decât să mascheze tâlcul ultimei strofe, aruncată cu o intîrziere a privirilor în ochii lui Gaston Parrocel:

Que touz ce qu’on entend, l'on voit ou l'on respire,
Tout dise: "ils ont aimé"

Un singur om din toată acea pestriţă societate începea să se lămurească. Şi acesta era fericitul unchi Henri Parrocel.

Cum cei mai mulţi dintre oaspeţii de faţă nu înţelegeau limba poetului, domniţa sfătuită de mătuşa ei, cucoana Marghioala Roznovan, care nu-l mai slăbea pe beizadeaua Săndulache Ghica, declamă şi versiunea românească a "Lacului", versiune datorită acestui mare boier. În aşteptarea domniei peste Moldova, beizadeaua Săndulache scria şi versuri;

„Astfel, împinşi într-una spre noile limane
În noaptea eternelă meniţi a ne sfârşi,
Nu vom putea vreodată, pe-a vremii oceane.

Să ancorăm o zi?
O, timp, opreşte-ţi zborul şi voi, oare propice,
Al vostru curs opriţi!
Lăsaţi-ne gustarea a zilelor ferice.
Ce prea curind goniţi!"

Încântat de întorsătura favorabilă a lucrurilor, unchiul de abia aştepta să rămână singur cu nepotul, ca să-l de scoasă şi să se bucure, împreună cu el, de minunatul început al împlinirilor viitoare

Dar gândurile şi preocupările lui Gaston erau prea departe de grabnicul deznodământ pe care-l aştepta cel ce urzise toată această poveste fermecată.

Nu-i venea tânărului să creadă că purtarea oarecum îndrăzneaţă a unei castelane de şaptesprezece ani putea să aibă răsfrângeri grave în existenţa lui. Îi ajungea, îl copleşea îndeajuns darul acesta minunat. Comoara fără de preţ a abandonului idilic, în care o copilă pură dintr-o înclinare naturală, spontană, revărsase asupra lui atâta poezie feciorelnică, atât de feminină magie.

O incantaţiune. Nu se mai putea smulge din vraja ei. Îl ţinea legat cu mii de fire, cu mii de cătuşe, cu mii de lanţuri, invizibilă pânză de păianjen, argint de funigei, tunică a lui Nessus, cosiţă mătăsoasă a Omfalei. Amintiri clasice, lecturi romantice îl cutreierau, sporeau în el beţia acestui început de apoteoză – aur de auroră în mohorâtele zile de noiembrie –, cythereana călătorie a imaginaţiei într-un sălbatic peisaj carpat. Simţea o mare nevoie să se smulgă din această încătuşare.

Ca o binecuvântare veni propunerea unchiului: pregătirea de vânătoare, plecarea pe râpele Ţuguiatului, popasul la Izvorul Zimbrului, aşteptarea, poate marea izbândă împotriva taurului legendar.

După ce puse în ordine împreună cu seniorul şi cu domniţa, alte două capitole ale cronicii Moldovei, Gaston, însoţit de unchiul său şi de Ilieş, îmbrăcaţi în haine

groase de vânătoare, purtând pe umeri cele trei carabine noi, aduse de la Bucureşti, şi trei saci cu merinde, urcară, pe-o luminoasă după amiază, potecile şi marginile de prăpăstii. Făcură un scurt popas la Stânca Trăsnită, de unde se vedea, în vale, întregul peisaj al depărtărilor Bistriţei şi orice fiinţă, om sau vită, care urca spre codrul des al Ţuguiatului. Apoi, urcând mereu, cei trei vânători se afundară în desişul de stejari, înfruntară tufişurile spinoase şi ajunseră în luminiş, la izvor.

Frunzele de la marginea copacilor îngălbeniseră, căzuseră, aşternuseră pământul cu preşuri de aur verzui. Sub aceste foi, pământul era jilav, şi toată pădurea mirosea a frunză dospită, a mucigai tămâios.

Iată-i la locul de pândă, iată-i căţărându-se, încălecând ramuri groase de gorun, aşteptând. O goană de mistreţi trecu în prima zi. Un cerb şi o cerboaică se adăpară, a doua zi, la izvor. A treia zi, un şir de căprioare mirate, profilându-se, imobile, pe o coastă, pe fondul siniliu al cerului de toamnă, îi ispiti.

Dar nu traseră niciunul. Aşa se învoiseră. Nici o bubuitură nu trebuia să înspăimânte singurătăţile, sa ducă de veste bourului că duşmanii erau colea.

Niciun hăitaş nu venise cu ei să ocolească împrejurimile, gonind spre luminişul cu izvor, prada rară, mult aşteptată.

Zilele se făceau tot mai mici, înserarea cădea repede. A cincea zi desluşiră, parcă, pe frunzele care începeau să se zvânte, paşi grei. Se uitară printre trunchiuri. Nimic. Mai aşteptară, mai ascultară. Nimic. Începură să coboare din copac. Ajunşi jos, la poalele gorunului, se pomeniră că de după douăzeci de trunchiuri, răsar dintr-o dată, ca la o poruncă, douăzeci de oameni pletoşi, bărboşi, zdrenţăroşi, cu puştile întinse spre ei. Îi înconjurară, îi întrebară ce caută acolo.

– Nu vedeţi? sări Ilieş. Suntem la vânat!

– Ce fel de vânat, că n-aţi tras.

– În ce să tragem?

– În urs! în cerb!I În mistreţ! strigă, desprinzându-se din ceată, unul dintre lotri, un flăcău de vreo douăzeci şi cinci de ani, un ţigan cu pletele în inele, cu barba neagră creaţă, cu ochii de tăciune aprins şi cu sprâncenele îmbinate deasupra nasului subţire. Părea să le fie căpitanul. Era încins cu un brâu lat de piele ferecată, cu doua pistoale şi două junghere înfipte-n acel brâu.

Pe umeri purta o haină ungurească, în cusătura căreia şerpuiau dungi vinete. Avea cizme roşii, nădragi strâmţi de postav pământiu. Îmbrăcămintea nu i se potrivea cu a celorlalţi zdrenţăroşi. Când vorbea, parcă râdea. Avea o gură mică, dinţi albi, strălucitori

Zâmbet de femeie, rînjet de lup scăpărau, unul după altul, pe buzele şi-n ochii lui negri, focoşi.

Celor doi francezi li se părea că citesc o poveste din Calabria, cu apariţia briganzilor lui Fra-Diavolo.

Nu le venea să creadă că se aflau în faţa unor autentici hoţi de codru şi că această poveste îi privea pe ei, nu era o simplă lectură sau scenă de operă comică.

– Nu cumva vei fi Stoeniţă Vodă? întrebă Ilieş pe căpitan.

– Stoeniţă Vodă! răspunse acesta. Am aflat şi am venit. Am venit să-l păzim pe măria sa, bourul, împăratul nostru. Voi aţi venii să ne ucideţi împăratul. O să vă ucidem noi pe voi!

Flăcăul ţigănesc, care vorbea aşa, scurt şi răstit, nu părea în toate minţile.

Apoi, muindu-şi glasul:

– De unde mă ştii, măi creştine? întrebă el pe Ilieş, că n-am mai umblat de mult prin locurile voastre.

– Stoeniţă Vodă, voievodul ţiganilor! Cine dracu nu te ştie?

– Nu mai sunt voievodul ţiganilor, mă, sunt păunaşul codrilor, împăratul munţilor, înţelesu-m-ai? Eu şi cu măria sa Bour-împărat! Bourul Moldovei, mă! Părintele nostru!

Sfântul nostru, mă! Da tu de unde mă ştii?

– Te-am văzut acum doi ani la Iaşi, pe drumul Frumoasei, când te duceau să te spânzure

– A-ha! Precum vezi, nu m-au spânzurat. Acum am să vă spânzur eu pe voi. Deocamdată, ia daţi încoa sacii cu merinde, că băieţilor le e foame. Luaţi, băieţi, şi mâncaţi! Mă, hoţilor, ceva parale aveţi?… Frumoase puşti aleserăţi pentru noi. Carabine nemţeşti, noi-nouţe. Daţi-le-ncoa. Mă deşteptule, să-mi arăţi cum umblu cu ele, să nu se-ntoarcă plumbu-n noi şi pe urmă vă-mpuşc, să le-ncercăm…

– Voievoade Stoeniţă, las-o mai domol. Dumnealor nu sunt moldoveni, sunt oaspeţi străini!

– Leşi? Muscali?! Zdraski! Nemţi! Guten Tag!

– Franţuzi, bade Stoeniţă, de-ai lui Napaleon!

– Aha! Franţuzi! Bonjour! şi-şi scoase căciula cam în bătaie de joc.

Abonamentele la revista „Ştiinţă şi Tehnică" şi la colecţia de „Povestiri ştiinţifico-fantastice" se primesc pînă cel mai tîrziu în ziua de 23 a lunii, cu deservire în a doua lună următoare.

Abonamentele se primesc de către difuzorii de presă din întreprinderi, instituţii şi de la sate, secţiile de difuzare a presei, precum şi de către factorii şi oficiile poştale.

Preţul abonamentelor la colecţie:

3 luni . . . . . 9 lei
6 luni . . . . . 18 lei
1 an . . . . . . 36 lei

APARE DE TREI ORI PE LUNĂ - PREŢUL 1 LEU

– Bonjour! răspunseră într-un glas cei doi Parrocel, salutând şi ei.

(Urmare în numărul viitor)